# Ազգ

Azg
armenian daily

Նոյեմբեր 24 Երեքշաբթի 1992

օրաթերթ
Բ տարի, թիւ 134 (226)
գինը 2 ռ.
դասիչ 69149

Երեւան 375010
Հանրապետութեան 47

հեռ. 581841, ֆաքս 562941
տելեքս 243266 CPIRI SU


**Դատական**

## Հինգ հայ զինյալների դատավարությունն այսօր

Դոնի Ռոստով, 23 նոյեմբեր, «Սնարք»: Այսօր, նոյեմբերի 24-ին, Դոնի Ռոստովում սկսվում է ԼՂՀՄ-ի եւ նրան հարող Ադրբեջանական ԽՍՀ շրջանների Արտակարգ դրության պարետ, գեներալ-մայոր Սաֆոնովի վրա կազմակերպված մահափորձի դատավարությունը: Ինչպես հայտնի է, ահաբեկչական գործողության հետեւանքով՝ սխալմամբ սպանվել է գնդապետ Բլախոտինը: Փաստաբան Բելլա Ղարիբյանը հեռախոսով «Սնարք»-ի թղթակցին հայտնեց, որ դատապաշտպանությունը կներկայացնեն Հայաստանից հինգ իրավաբաններ: «Մեզ հաջողվել է ըստ հնարավորության վերականգնել Երեւանում գողացված կառավարական հեռագրերի փաստաթղթերը: Լուրերը, ըստ որոնց իբր տեղական կազակները հայ իրավաբանների նկատմամբ ճնշում են գործադրում, չեն համապատասխանում իրականությանը», ասաց Բելլա Ղարիբյանը: ■

**Կուսակցական**

## Յետոյ ի՞նչ...

Սորեւ հրատարակում ենք Նյու-Յորքում Միացյալ ազգերի կազմակերպության Անվտանգության խորհրդի անդամ երկրներին, ընդհանրապես աշխարհի տարբեր երկրների պետություններին ու խաղաղապահ ուժերի ներկայացուցիչներին հանձնված Ռամկավար Ազատական կուսակցության Կենտրոնական վարչության կոչը, հակազդելու համար Ադրբեջանի հայատյաց ծրագրերին: Ինչպես հայտնի է, վերջերս Բաքվում կայացած Մուսավաթական կուսակցության համագումարին 30 պետությունների ներկայացուցիչների առաջ իր արտասանած ճառում Ադրբեջանի ներքին գործերի նախարարն սպառնացել էր միջուկային ռումբ գործածել Հայաստանի դեմ, եթե հայերը շարունակեն պահանջել ԼՂՀ-ն:

**Աւելի քան չորս տարի առաջ Լեռնային Ղարաբաղի հայ բնակչութիւնը ոտքի ելաւ Ադրբեջանէն պահանջելու յարգումը իր ազգային ինքնորոշման իրաւունքին:**

**Այսօր, ղարաբաղցիներու պահանջատիրութեան հինգերորդ տարուան սեմին՝**

**– Տակաւին անպատիժ կը մնան 1988-ի Փետրուարին Սումգայիթի հայոց ջարդին կազմակերպիչները.**

**– Տակաւին անպատսպար կը մնան Ադրբեջանի զանազան քաղաքներէն ու Ղարաբաղի կարգ մը շրջաններէն տեղահանուած եւ Հայաստանի մէջ ապաստան գտած 500 հազար հայեր.**

**– Տակաւին սովի եւ համաճարակներու ենթակայ կը մնայ Հայաստանի Հանրապետութեան 4 միլիոնանոց բնակչութիւնը, որովհետեւ Ադրբեջան կը շարունակէ տնտեսական ու քաղաքական շրջափակումի մէջ պահել Հայաստանը, զայն զրկելով ուժանիւթի եւ սնունդի արտաքին բոլոր աղբիւրներէն.**

– Տակաւին կը շարունակուի ռմբակոծութիւնը Հայաստանի Ադրբեջանի սահմանակից շրջաններուն, հակառակ Հայաստանի խաղաղասիրական կոչերուն, օրական խլելով կեանքը եւ կործանելով ինչքը խաղաղ բնակիչներու:

Աւելին. այսօր, ղարաբաղցիներու պահանջատիրութեան հինգերորդ տարուան սեմին՝

– Ադրբեջանի Ներքին գործոց նախարար Իսքենդեր Համիդովը կը սպառնայ քրոմական ուժ գործածել Հայաստանի դէմ, ի ներկայութեան եւ լուռ հայեացքին տակ իր երկրի նախագահին ու Միացեալ Նահանգներու, Թուրքիոյ եւ 28 այլ երկիրներու ներկայացուցիչներու, Բաքուի մէջ Մուսավաթական կուսակցութեան երրորդ համագումարի ընթացքին:

Յետոյ ի՞նչ...

Ռամկավար Ազատական կուսակցութիւնը կոչ կ'ընէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, աշխարհի բոլոր պետութիւններուն, խաղաղապաշտ բոլոր մարդոց եւ ճեզի, որ աննկատ չանցնի այս սպառնալիքը եւ անյապաղ ձեռք առնուին բոլոր միջոցները՝

– Արգիլելու նման ոճրային ծրագրի մը գործադրութիւնը.

– Անյապաղ վերացնելու Հայաստանին պարտադրուած շրջափակումը.

– Վերջ տալու Հայաստանի խաղաղ բնակչութեան դէմ կիրարկուող ռազմական գործողութիւններուն.

– Ճանչնալու Լեռնային Ղարաբաղի ազգային ինքնորոշման իրաւունքը:

*ՌԱԿ Կեդրոնական վարչութիւն*

**Ճակատ**

# ՂԱՐԱԲԱՂ. ԲԱԶՄԱԹԻՎ ԶՈՀԵՐ ՈՒ ՎԻՐԱՎՈՐՆԵՐ ՍՏԵՓԱՆԱԿԵՐՏՈՒՄ ԵՎ ՇՈՒՇԻՈՒՄ

## *Լաչինի միջանցքում թշնամու գրոհը ետ է շպրտվել*

Ինչպես Ստեփանակերտից հաղորդում է մեր թղթակից **Վահրամ Աղաջանյանը**, նոյեմբերի 22-ին Ադրբեջանի Աղդամի շրջանի տարածքից հեռահար թնդանոթներից հրետակոծվել են Ասկերանի շրջանի բնակավայրերը, ինչպես նաեւ Ստեփանակերտ եւ Շուշի քաղաքները: Արձակվել է 18 արկ, որի հետեւանքով Ստեփանակերտում զոհվել է 4, Շուշիում 3 մարդ: Կան նաեւ վիրավորներ եւ ավերածություններ:

Երեկ առավոտյան 7:20-ին Ստեփանակերտի հրետակոծությունը վերսկսվել է: Ըստ նախնական տվյալների, զոհեր չկան: Վիրավորների թիվը ճշտվում է:

Ըստ «Սնարք» գործակալության, նոյեմբերի 22-ի հրետակոծությունների հետեւանքով Ստեփանակերտում եւ Շուշիում զոհվել է 8 եւ վիրավորվել 13 մարդ:

Ղարաբաղի «Նորություններ» գործակալության տվյալների համաձայն, նոյեմբերի 22-ին ամբողջ օրը Ադրբեջանի Ֆիզուլու շրջանի տարածքից հրետակոծվել է Հադրութի շրջանի Եղիլլու գյուղը: Նոյեմբերի լույս 23-ի գիշերը ադրբեջանական կազմավորումները փորձել են գրոհել Լաչինի միջանցքի հարավային մասնյցների ուղղությամբ, բայց ետ են շպրտվել՝ մարտադաշտում թողնելով մեկ տասնյակից ավելի դիակներ: Գրոհին ուղեկցվել է հայկական պաշտպանական դիրքերի ուժգին հրետակոծությամբ, որի հետեւանքով զոհվել են երկու եւ վիրավորվել 9 հայ զինվորներ: Երեկ կեսօրին, ինչպես տեղեկացնում է «Սնարք» գործակալությունը, ադրբեջանական կազմավորումները նոր գրոհ են ձեռնարկել Լաչինի միջանցքի հարավային մասնյցների ուղղությամբ: ԼՂՀ ինքնապաշտպանության ուժերը կասեցնում են թշնամու գրոհները: Տուժածների մասին տեղեկություններ առայժմ չկան: Գորիս-Լաչին-Ստեփանակերտ ճանապարհը գործում է անխափան:

Մարտակերտի շրջանում, ըստ Ղարաբաղի «Նորություններ» գործակալության տվյալների, դիրքային մարտեր են ընթանում Չլդրան գյուղի մերձակայքում: Կորուստների մասին տեղեկություններ չեն հայտնվում: Ըստ «Սնարք»-ի, երեկ այստեղ հայկական ուժերին հաջողվել է լռեցնել թշնամու կարեւոր կրակակետերից մեկը: Լեռնային Ղարաբաղի մնացած շրջաններում իրադրությունն ընդհանուր առմամբ չի փոխվել, թեեւ Մարտունու շրջանի սահմանին գտնվող Ուղյան լեռան մոտ նկատվում են ադրբեջանական բանակի մարտական տեխնիկայի եւ կենդանի ուժի կուտակումներ:

Մինչդեռ, ըստ Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության տվյալների, ադրբեջանական կազմավորումներին հաջողվել է Մարտակերտի շրջանի Սրխավենդ եւ Կիչան գյուղերի ուղղությամբ կասեցնել հայերի գրոհը: Ըստ նույն աղբյուրների, կասեցվել է նաեւ Ֆիզուլու ուղղությամբ գրոհը: Ադրբեջանի ռազմական գերատեսչությունը հայտնում է նաեւ, թե հեռահար թնդանոթներից հրետակոծվել է Աղդամը, իսկ Լաչինի միջանցքում մարտերն ընթանում են Սարիբաբ լեռան համար: ■

## Վարդենիսում խախտվել է Հայաստանի օդային սահմանը

Անցած օրերի ընթացքում իրադրությունը Հայաստանի սահմանամերձ շրջաններում շարունակում էր մնալ լարված: Ինչպես տեղեկացնում են Հայաստանի պաշտպանության նախարարության լրատվական կենտրոնից, նոյեմբերի 22-ին, ժամը 15:30 ադրբեջանական երկու ռազմական ուղղաթիռներ խախտել են Հայաստանի օդային սահմանը Վարդենիսի շրջանի Ծափաթաղ գյուղի շրջանում: Ըստ պաշտպանության նախարարության լրատվական կենտրոնի աշխատակից Գագիկ Մարտոյանի, ամենայն հավանականությամբ թռիչքները հետախուզական նպատակներ ունեին: Այդ է ապացուցում նաեւ այն փաստը, որ դրանից ընդամենը 10 րոպե առաջ թշնամին սկսել է հրետակոծել Ծափաթաղ գյուղի հայկական պաշտպանական դիրքերը՝ նպատակ ունենալով շեղել հայ մարտիկների ուշադրությունը: Մառախուղի պատճառով ուղղաթիռներին հաջողվել է թաքնվել հայ մարտիկների տեսադաշտից եւ անվնաս հեռանալ:

«Նոյյան տապան» գործակալությունը տեղեկացնում է, որ նոյեմբերի 22-ին, օրվա երկրորդ կեսին Ադրբեջանի Թովուզի շրջանի Թալլի ռազմական հենակետից տանկերից եւ հրաձգային զենքից գնդակոծվել են Տավուշի շրջանի Պառավաքար գյուղի հայկական պաշտպանական դիրքերը: Հայկական կողմից տուժածներ չկան: Նույն օրը առավոտյան Ադրբեջանի Ղուբաթլիի շրջանի Գյույեթիրդ գյուղում տեղակայված ռազմական հենակետերից «Գրադ» կայանքներից հրետակոծվել է Գորիսի շրջանի Կոռնիձոր գյուղը: Բարեբախտաբար այստեղ նույնպես տուժածներ չեն եղել: ■

## Ղարաբաղը հերքում է

ԼՂՀ պաշտպանության նախարարությունը հերքել է ադրբեջանական բանակի գլխավոր շտաբի պետ Նուրադդին Սադիխովի այն հայտարարությունը, ըստ որի ադրբեջանական բանակն իբր երկու հայկական ռազմական ինքնաթիռ էր ոչնչացրել: Խոսքը հավանաբար այն ադրբեջանական ինքնաթիռների մասին է, որոնք խփվել էին ԼՂՀ հակաօդային պաշտպանության ուժերի կողմից Ստեփանակերտի եւ Շուշիի մատույցներում: ԼՂՀ-ն հերքել է նաեւ հայկական ռազմական ուղղաթիռի ոչնչացման լուրը: Ադրբեջանական վարկածի համաձայն երկու հայկական ռազմական ուղղաթիռներ խախտել էին Ադրբեջանի օդային սահմանը եւ փորձել խուժել նրա տարածքում, բայց ադրբեջանական հակաօդային պաշտպանության ուժերին իբր հաջողվել էր ոչնչացնել նրանցից մեկը: ■

**Միջազգային**

## ՆԱՏՕ-ն ձեռնարկեց Հարավսլավիայի ծովային շրջափակումը

Ինչպես որոշվել էր, կիրակի օրը ՆԱՏՕ-ի անդամ երկրների ռազմանավերն Ադրիատիկ ծովում սկսեցին կանգնեցնել եւ խուզարկել դեպի նախկին Հարավսլավիայի նավահանգիստներն ուղղվող նավերը, ի գործ դնելով ՄԱԿ-ի կողմից Բոսնիայում պատերազմական գործողությունները դադարեցնելու միտող շրջափակման ծրագիրը: Առաջին խուզարկումներն անցկացրին իտալական եւ բելգիական ռազմանավերը: Մյուս կողմից, անցնող երկու օրերին Բոսնիայի մայրաքաղաք Սարաեւոն ապրեց իր ռմբակոծման ամենասաստկագույն պահերը, երբ թնդանոթների ռումբերն ընկան նախագահական պալատի շրջակա: Կառավարությունը մեղադրեց սերբական կողմին, որ «Սկադ» տիպի հեռահար հրթիռներ է տեղադրել: ՄԱԿ-ի խաղաղապահ ուժերը երեկ վերահսկողության տակ առան Սարաեւոյի հյուսիս-արեւմուտքում գտնվող Տրավնիկ քաղաքի նոպաստամատույց պահեստները, նկատի ունենալով պատերազմից փախչող փախստականների խուժման վտանգը:

## Ավերիչ տորնադոներ Միացյալ Նահանգներում

Շաբաթ գիշեր մինչեւ կիրակի ճնշած Մ. Նահանգների հարավային շրջաններում մոլեգնած տորնադոները պատճառեցին 20 զոհ եւ մեծ ավերներ: Միայն Միսիսիպիում դրանք խլեցին 15 մարդու կյանք եւ վիրավորեցին 150 հոգու: Անհնազանդ ավերներն արձանագրվեցին Բրանդոն քաղաքում: Կիրակի օրը 4 հոգի սպանվեց Ջորջիա, Թենըսի եւ Քենտուկի շրջաններում: Թեեւ միայն Ինդիանա նահանգներ բազմահազար բնակիչներ մնացին առանց էլեկտրական հոսանքի: Տեղական իշխանությունները դաշնակցային օգնության համար դիմեցին Վաշինգտոն:

## Պերուցիներն անցկացրին ընտրությունները

Հակառակ «Փայլող ուղի» մաոիստական խմբավորման սպառնալիքների, Պերուի ազգաբնակչությունը կիրակի օրն անցկացրեց խորհրդարանական ընտրությունները: Մայրաքաղաք Լիմայում պայթեց 6 ռումբ, վիրավորելով 2 հոգու: Ընտրությունների նախնական արդյունքներն առավելությունը տալիս են նախագահ Ֆուջիմորիի կողմնակիցներին, սակայն ընդդիմադիր երկու կուսակցությունները չեն մասնակցում ընտրություններին: Անցյալ ապրիլին նախագահը լուծարել էր խորհրդարանը, դժգոհություն պատճառելով ընդդիմադիրներին:

## Իրանին հանձնվեց առաջին սուզանավը

Երեկ Բենդեր Աբբասի նավահանգստում մեծ հանդիսությամբ Իրանն ընդունեց ռուսական 3 սուզանավերից առաջինը: Յուրաքանչյուրը 50 միլիոն դոլլարի գնված սուզանավերը, արեւմտյան աղբյուրների համաձայն, Պարսից ծոցի շրջանում խախտում են ռազմական հավասարակշռությունը: Այդ իսկ պատճառով նախորդ օրը շրջանի ջրերն էր ստացել ամերիկյան միջուկային մի սուզանավ: Տոնակատարության ընթացքում իրանցի պատասխանատուներն ընդգծեցին, թե Իրանը շրջանում նկրտումներ չունի, այլ պարզապես ավելացնում է իր պաշտպանական կարողությունները: ■

**Գերմանիա**

## Ծայրահեղականները Համբուրգում 3 թրքուհի սպանեցին

Աջակողմյան ծայրահեղականները երեկ հրձիգ ռումբերով հարձակվեցին Համբուրգի ծայրամասում գտնվող 2 շենքերի վրա, որտեղ ապրում էին թուրք ընտանիքներ: Սպանվեցին թուրք 2 կանայք, մի անչափահաս աղջիկ ու վիրավորվեցին 9 հոգի: Ադարքից անմիջապես հետո ոստիկանություն զանգահարած հարձակվողներից մեկը հայտարարեց, թե նեոնացիստական իր կազմակերպությունը որոշել է Գերմանիայից դուրս քշել բոլոր օտարականներին: Ոստիկանության անծանոթ խոսակիցն իր խոսքն ավարտեց «Հայլ Հիտլեր» բացականչությամբ:

Թուրքական իշխանությունը երեկ երեկոյան պաշտոնական բողոք ներկայացրեց գերմանական կողմին, Բոննի կառավարությունը ամբաստանելով ծայրահեղականների հարձակումներից իր քաղաքացիներին չպաշտպանելու մեղքով: Հիշեցնենք, որ Գերմանիայում ապրում են մոտ 2 միլիոն թուրքեր:

Մեկ օր առաջ նման մեղադրանք էր ուղղել Իսրայելի կառավարությունը, պնդելով, որ 9 օր առաջ ծայրահեղականները ծեծել եւ հրկիզել էին մի հրեայի:

Շաբաթավերջին գերմանական 9 քաղաքներում տեղի ունեցան արյունալի բախումներ աջ ու ձախ ծայրահեղականների միջեւ: Առնվազն 25 հոգի տեղափոխվեցին հիվանդանոց: ■

digitised by A.R.A.R.@

**Պետական**

## Արտոնություններ Լեռնային Ղարաբաղ մեկնածներին

ՀՀ կառավարության մամուլի ծառայությունը հաղորդում է, որ նախարարություններից, պետական վարչություններից, գերատեսչություններից, պետական ձեռնարկություններից, հիմնարկներից եւ կազմակերպություններից Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետություն գործուղված կամ ժամանակավոր աշխատանքի (ծառայության) մեկնած քաղաքացիների համար կառավարության որոշմամբ սահմանվել են հետեւյալ արտոնությունները:

Գործուղման կամ ժամանակավոր աշխատանքի (ծառայության) ողջ ընթացքում հիմնական աշխատանքի վայրում պահպանվում են նրանց աշխատանքի տեղը (պաշտոնը) եւ միջին վաստակը կրկնակի չափով, իսկ գործուղման ծախսերը վճարվում են սահմանված նորմաների կրկնակի չափով, գործուղման ժամանակամիջոցը հաշվարկվում է որպես աշխատանքային մասնագիտական ստաժ, պահպանվում է բնակտարածությունը, ինչպես նաեւ բնակելի տարածություն ստանալու համար հաշվառման մեջ գտնվելու իրավունքը, սահմանվում է 50 տոկոս զեղչ բնակարանային եւ կոմունալ ծառայությունների (էլեկտրաէներգիա, գազ, ջուր, կոյուղի, ջեռուցում) վարձավճար:

Գործուղվող կամ ժամանակավոր աշխատանքի (ծառայության) մեկնող քաղաքացիների հաշվառումը, փաստաթղթերի ձեւակերպումը եւ մեկնումն իրականացվում է ՀՀ հատուկ ծրագրերի պետական վարչության միջոցով: ■

**Կարճ լուրեր**

**«Հայաստանի գլխավոր տնտեսական գործընկերները Մերձավոր Արեւելքում Իրանը, Եգիպտոսը եւ Սիրիան են»**: Հայաստանի էկոնոմիկայի նախարարության միջպետական եւ արտաքին տնտեսական կապերի բաժնի պետ Վարդան Սարգսյանը «Նոյյան տապան»ի թղթակցին հայտարարեց, թե «Հայաստանի հիմնական գործընկերները Մերձավոր Արեւելքում Իրանը, Եգիպտոսը եւ Սիրիան են, որոնց հետ արդեն տնտեսական համագործակցության պայմանագրեր են ստորագրվել: Օրինակ, Իրանի հետ արդեն մի քանի պայմանագրեր կնքվել են: Ինչ վերաբերում է մյուս երկրներին, օրինակ Քուվեյթն արդեն Հայաստանին համագործակցության մի քանի նախագծեր է առաջարկել»:

**Բեյրութում բացվում է Հայաստանի հյուպատոսարանը**: Լիբանանի արտաքին գործերի նախարարության ժամանակավոր ընդհանուր քարտուղար Զաֆեր Հասանը ընդունել է Հայաստանի արտգործնախարարությունը ներկայացնող Էդվարդ Խոջայան եւ Պողոս Սարաջյան պատվիրակությունը:

Հանդիպման ընթացքում քննարկվել են Հայաստանի եւ Լիբանանի միջեւ հարաբերությունների, ինչպես նաեւ Բեյրութում հայկական հյուպատոսարան բացելու հարցերը: Զ. Հասանն ասել է, թե հյուպատոսարանի հարցը որոշվելու է շուտով, եւ Լիբանանը շահագրգռված է բոլոր ճարգերում ամրապնդել իր հարաբերությունները Հայաստանի հետ:

**Չեն է բերվել Մինջեւան-Մեղրի-Նախիջեւան երկաթգծի ապաշրջափակման պայմանավորվածություն**: Ինչպես «Նոյյան տապան» գործակալությանը հայտնեցին Մեղրիի շրջանից, նոյեմբերի 20–21-ին այստեղ անց են կացվել հայ-ադրբեջանական-իրանական բանակցություններ, որոնց արդյունքում ձեռք է բերվել Մինջեւան-Մեղրի-Նախիջեւան երկաթգիծը բացելու պայմանավորվածություն:

Ներկայումս ճանապարհահատվածը վերագործարկելու ուղղությամբ աշխատանքներ են տարվում: ■

**Տնտեսական**

## ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԸ ԿՇԱՐՈՒՆԱԿԻ ԱՂԵՏԻ ԳՈՏՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԸ

«Ես խոնարհվում եմ Գյումրիի բնակիչների արիության առաջ, որոնք տարել են աղետի սարսափը եւ հաղթահարում են այսօրվա դժվարությունները», «Ազգ»-ի թղթակցին հայտարարեց Ռուսաստանի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Վլադիմիր Ստուպիշինը, որը նոյեմբերի 22-ին այցելել էր Գյումրի: Դեսպանի խոսքերով, Գյումրին Ռուսաստանի համար առանձնահատուկ հետաքրքրություն է ներկայացնում երկու պատճառներով. նախ այն աղետի գոտու կենտրոնն է, որտեղ կենտրոնացած է Լենինի Պոլոնսկու գլխավորած ռուսական շինարարական համակարգը: Ինչպես հայտնի է Ռուսաստանն այսօր միակ հանրապետությունն է, որ օգնում է Հայաստանին աղետի գոտին վերականգնելու գործում: Եւ երկրորդ Գյումրին այն քաղաքն է, որտեղ կտեղակայվի ռուսական զորքերի անդրկովկասյան խմբավորման երեք դիվիզիաներից մեկը:

Շինարարական-վերականգնողական աշխատանքների դադարի պատճառը տրանսպորտային-էներգետիկ շրջափակումն է, որից հավասարապես տուժում են թե ռուս զինվորականները, թե շինարարները, հայտարարեց դեսպանը:

Չնայած սառեցված շինարարությանը, Ստուպիշինի կարծիքով, այն, ինչ արդեն կառուցել են, պատմական կենտրոնի եւ ժամանակակից քաղաքի համաձուլման տպավորություն է թողնում: Դեսպանը հավանություն տվեց, որ շատ նորակառույց բազմամասեր ռուսական քաղաքների անվանումներ են կրում, որտեղի շինարարները աշխատում են այստեղ. «Օմսկյան տուն», «Նովոսիբիրսկյան տուն» եւ այլն:

Մեկնումից առաջ Ստուպիշինն այցելեց մանկական գեղագիտական դաստիարակության կենտրոնը, որտեղ գյումրեցի երեխաները նրան նվիրեցին իրենց նկարները, արտասանեցին ռուսական բանաստեղծություններ: ■

## Ստորագրության են նախապատրաստվում Ռուսաստանի եւ Բելառուսի հետ տնտեսական համաձայնագրերը

ՀՀ էկոնոմիկայի նախարարությունում «Նոյյան տապան»ի թղթակցին հայտնի դարձավ, որ Մոսկվայում է գտնվում ՀՀ պատվիրակությունը էկոնոմիկայի նախարար Հրանտ Բագրատյանի գլխավորությամբ, որը նոյեմբերի 25-ին Եգոր Գայդարի հետ կստորագրի 1993 թ. Հայաստանի եւ Ռուսաստանի միջեւ տնտեսական համագործակցության պայմանագիրը: Հայտնի դարձավ նաեւ, որ Բելառուսի հետ նման պայմանագիր ստորագրելու նպատակով Մինսկ է մեկնել Հայաստանի Հանրապետության պետնախարար Գեւորգ Վարդանյանը: ■

## Կոնցեռնը կփոխարինի նախարարությանը

Հայաստանի կառավարության որոշմամբ թեթեւ արդյունաբերության նախարարության հիման վրա ստեղծվել է «Հայաստանի թեթեւ արդյունաբերություն» պետական կոնցեռնը:

Այդ մասին «Ազգ»-ի թղթակցին հաղորդեց նախկին գերատեսչության ղեկավարի տեղակալ Մերուժան Հակոբյանը: Նա պարզաբանեց, որ նոր կառույցվածքի ստեղծումը թելադրված է շուկայական տնտեսության պայմաններում ավելի արդյունավետ միջպետական համագործակցության անհրաժեշտությամբ: Ինչպես հայտնի է, Հայաստանի տնտեսությունը գտնվում է ճգնաժամի մեջ եւ այս պահին ձեռնարկված այդ քայլի կարեւորությունը կարելի է գնահատել, եթե հիշենք, որ ժողտնտեսության առաջատար ճյուղերից մեկը՝ թեթեւ արդյունաբերությունը ապահովում էր հանրապետության միջպետական մատակարարումների 30 տոկոսը: Այդ ոլորտում Հայաստանը զբաղեցնում էր 5-րդ տեղը նախկին Միության հանրապետությունների շարքում:

Ինչ վերաբերում է ճյուղի զարգացման մոտակա հեռանկարներին, Մերուժան Հակոբյանը նշեց, որ կոնցեռնի հիման վրա նախատեսվում է ստեղծել հոլդինգային ընկերություն բաժնետոմսերի վերահսկիչ ծրարով: ■

**«Ֆիրմա-ՌԱ»-ն վաճառում է տեխնիկական պարաֆին 35 տոննա**

**զանգահարել մինչեւ ժամը 18-ը 56-24-36, ժամը 18-ից հետո՝ 55-69-92 համարով:**

**Կծոտ հարց**

## Նորից Հայհամակարգիչ կենտրոնի մասին: Գուցեւ լավն էր, բայց...

Մեր թերթի նախորդ համարներից մեկում արդեն հայտնել էինք, որ Հայաստանի բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարությունը լուծարել է Հումանիտար տեխնոլոգիաների Հայհամակարգիչ կենտրոնը: Այդ առթիվ կենտրոնի տնօրեն Վահրամ Մխիթարյանը դաժի էր սվել Հայաստանի բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարար Վարդգես Գնունուն եւ նույն նախարարության գիտության վարչության պետ Բելա Կոզակին (ի դեպ, նրա իսկական ազգանունը Հարությունյան-Կոզակ է): Մենք արդեն անդրադարձել ենք Վահրամ Մխիթարյանի տեսակետին այս վիճահարույց խնդրում, ուստի որոշեցինք ընթերցողներին ներկայացնել նաեւ հակառակ կողմի դիրքորոշումն ու պատճառաբանությունները:

Ինչպես տեղեկացանք նախարար պրն. Գնունուց, նախարարությունը լուծարել է ոչ միայն Հայհամակարգիչ կենտրոնը, այլեւ չորս այլ կազմակերպություններ, որոնք ժամանակին ստեղծվել էին գործող կարգի խախտումներով եւ զբաղվում էին բիզնուրույն տնտեսական գործունեությամբ: Նախարարությունը նպատակահարմար է գտել լուծարել այդ կազմակերպությունները եւ նրանց հիմքի վրա ստեղծել պետական տնտհաշվարկային կազմակերպություններ, որոնք առավելագույնս կծառայեն նախարարության առջեւ դրված խնդիրներին: Ըստ նախարարի, վերոհիշյալ հինգ կազմակերպությունների լուծարման ժամանակ բարդություններ են առաջացել միայն Հայհամակարգիչի դեպքում:

Պրն. Գնունին տեղեկացրեց նաեւ, որ ինքը հրավիրել է Հայհամակարգիչ կենտրոնի տնօրենին եւ հայտնել, որ կենտրոնը զբաղվում է նաեւ առեւտրական գործունեությամբ, իսկ դա նախարարության համար անընդունելի է: Այն հարցին, թե կենտրոնը որտեղի՞ց է ձեռք բերել համակարգիչները, նախարարը պատասխանեց, որ այդ հարցում աջակցել են Ալեն Մանուչարյանը, Վազգեն Մանուկյանն ու նախարարությունը: Նա հայտնեց նաեւ, թե կենտրոնի լուծարման. որոշումից հետո նրանք հուզված զանգահարել են իրեն, եւ ինքը բացատրել է պատճառները: Այժմ, ինչպես ասաց նախարարը, ոչ Ալեն Մանուչարյանը, ոչ Վազգեն Մանուկյանն այդ հարցում հավակնություններ չունեն:

Պրն. Գնունին ասաց, թե կենտրոնի աշխատակիցները փորձում են հարցը ներկայացնել այնպես, թե իբր քննադատել են հանրապետության նախագահին եւ իշխանություններին, այդ պատճառով էլ կենտրոնը լուծարվում է: *«Դա ոչ մի կապ չունի իշխանության հետ*, ասաց նախարարը, *ես նույնիսկ չեմ էլ կարդացել այդ հոդվածները, որովհետեւ ժամանակ չունեի»*:

Նախարարության գիտության վարչության պետ Բելա Հարությունյան-Կոզակն ասում է, թե Հայհամակարգիչ կենտրոնի լուծարման համար հիմք է հանդիսացել ֆինանսա-տնտեսական հանձնաժողովի եզրակացությունը: Իսկ այդ եզրակացությունը թույլ էր տալիս ցանկության դեպքում նույնիսկ դատական պատասխանատվության ենթարկել կենտրոնի ղեկավարներին, շարունակեց գիտության վարչության պետը, բայց մենք որոշեցինք պարզապես լուծարել կենտրոնը:

Մի խոսքով, ընդհանուր կարծիքն այն էր, որ գուցեւ կենտրոնն իսկապես անհրաժեշտ է եւ կարեւոր աշխատանք է կատարում, բայց կապ չունի բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարության հետ, ուստի պետք է լուծարվի:

Թվում է, թե իսկապես ամեն ինչ ճիշտ է, եւ հարցն ընդամենը ներգերատեսչական է: Եւ այնուամենայնիվ հենց միայն այն փաստը, որ Հայհամակարգիչ կենտրոնի լուծարմամբ փակվում է նաեւ «Հայաստան-Միջին Արեւելք» վերլուծական կենտրոնը, հիմքեր է տալիս ենթադրելու, թե գոյություն ունեն նաեւ քաղաքական պատճառներ, որոնք այնքան ջանադրաբար փորձում են քողարկել բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարության աշխատակիցները:

Ինչպես պատմեց «Հայաստան-Միջին Արեւելք» վերլուծական կենտրոնի աշխատակից Տիգրան Հայրապետյանը, նախքան կենտրոնի լուծարումը Բելա Հարությունյան-Կոզակը զրուցել է իր հետ, մեղադրել սիոնիզմի եւ իսլամ-արմատականության մեջ եւ հայտարարել, թե «Հայաստան-Միջին Արեւելք» կենտրոնի նպատակը Հայաստանը մահմեդականացնելն է:

Տիկ. Հարությունյան-Կոզակը հայտարարել է նաեւ, թե Հայաստանի արտաքին քաղաքականությունն ամբողջովին ամերիկյան է, եւ այն ամենը, ինչ կխանգարի դրան (ի նկատի ուներ «Հայաստան-Միջին Արեւելք» վերլուծական կենտրոնը), կոչնչացվի:

Ի դեպ, երբ Հայաստանի բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարար Վարդգես Գնունին մեկ անգամ եւս հավաստիացրեց, որ նախարարությունը պատրաստ է Հայհամակարգիչ կենտրոնի հիմքի վրա ստեղծել նման կենտրոն, եւ լուծարումը որեւէ քաղաքական նպատակ չի հետապնդել, պատճառները, ըստ նրա, զուտ ֆինանսա-տնտեսական են:

Եւ այնուամենայնիվ, այս ամենը ակամա մղում են մտածելու, որ պատճառաբանությունները, ինչպիսին էլ դրանք լինեն իրավացի, թե ոչ, ընդամենը շղարշի դեր են կատարում: Շղարշ, որի ետեւում կատարվող «մեծ քաղաքականության» ելեւէջներն այդպես էլ գաղտնի են մնում արտահայտվելով միայն առօրյա «ներգերատեսչական» քաշքշուկների ձեւով:

ԱՐԱՄ ԱՐԴՈՒԹՅԱՆ

**Ադրբեջան**

## Բաքուն ատյան է կանչում նախկին ԽՍՀՄ ղեկավարներին

Ադրբեջանի խորհրդարանի նախագահ Իսա Ղամբարովը դիմել է Ռուսաստանի Գերագույն խորհրդի նախագահ Ռուսլան Խասբուլատովին՝ խնդրելով նրան աջակցել 1990 թ. հունվարին Բաքու խորհրդային զորքեր մտցնելու հետ կապված քրեական գործի նյութերը ստանալու համար: Ադրբեջանի խորհրդարանի քննչական հանձնաժողովի տվյալներով, այդ իրադարձությունների ժամանակ անմիջապես զինվորականների ձեռքով զոհվել է ավելի քան 120 բնակիչ: Ներկա պահին այդ գործի բազմաթիվ հատորներ գտնվում են Ռուսաստանի դատախազությունում: Ի. Ղամբարովը դիմել է նաեւ նախկին ԽՍՀՄ ավելի քան 100 բարձրաստիճան գործիչների հարցաքննությունը կազմակերպելու խնդրանքով: Նրանց թվում են Միխայիլ Գորբաչովը, Վլադիմիր Կրյուչկովը, Դմիտրի Յազովը եւ այլք:

## Ռաուֆ Կարաեւը «զաղտնիք» է հայտնում

Ինչպես հայտնել է Ադրբեջանի արտաքին տնտեսական կապերի նախարար Ռաուֆ Կարաեւը, Լեւոն Տեր-Պետրոսյանի Եգիպտոս կատարած այցելության ժամանակ եգիպտական կողմը հրաժարվել է Հայաստանի հետ առեւտրատնտեսական պայմանագիր ստորագրել: Եգիպտական կողմը հայտարարել է, թե կհամաձայնի համագործակցել Հայաստանի հետ, երբ Հայաստանը հրաժարվի Ադրբեջանի նկատմամբ վարվող նվաճողական քաղաքականությունից: Կարաեւը հայտնեց, թե Ադրբեջանի նախագահը Եգիպտոս այցելելու պաշտոնական հրավեր է ստացել: Ա. Էլչիբեյի այցը Եգիպտոս նախատեսվում է 1993 թ. հունվար-փետրվար ամիսներին:

## Ռուսաստանը Ադրբեջանին 10 միլիարդ ռուբլու վարկ կհատկացնի

Ադրբեջանի եւ Ռուսաստանի վարչապետներ Ռահիմ Հուսեյնովի եւ Եգոր Գայդարի հանդիպման ժամանակ վերջինս խոստացավ դրանից բացի Ադրբեջանին հատկացնել 3 միլիոն տոննա հում նավթ: Ռուսաստանի կառավարությունը համաձայնեց նաեւ շենք տրամադրել Մոսկվայում Ադրբեջանի առեւտրական ներկայացուցչությանը: ■

**ԼՂՀ**

## Լուծվում է էլեկտրաէներգիայի մատակարարման խնդիրը

Հավանաբար այսօր Ստեփանակերտը Անդրկովկասում միակ հայկական քաղաքն է, որտեղ շուրջօրյա էլեկտրականություն կա: Այդ մասին «Ազգ»-ի թղթակցին հաղորդեց Լեռնային Ղարաբաղի էլեկտրացանցերի ձեռնարկության տնօրեն Սլավա Գաբրիելյանը: Էլեկտրականությունն առաքվում է Հայաստանից Լաչինի մարդասիրական միջանցքով, չնայած Հայաստանը գտնվում է սուր էներգետիկ ճգնաժամի մեջ: Սակայն, Գաբրիելյանի խոսքերով, ձմռանն «ստիպված կլինենք սահմանափակել էլեկտրականության սպառումը»: Դա բացատրվում է սարքավորումների, հատկապես տրանսֆորմատորային ենթակայանների ողբալի վիճակով, որոնք չեն դիմանում աճող լարվածություններին: Այդ պատճառով քաղաքի կարեւոր օբյեկտները ձեռք են բերել էլեկտրասնուցման ինքնավար համակարգեր: ■

digitised by A.R.A.R.@

ՀԲՄՄ

# ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԹԵՔԵՅԱՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹՅԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Նոյեմբերի 21-ին Հայաստանի Երգչախմբային ընկերության դահլիճում տեղի ունեցավ Հայաստանի Թեքեյան մշակութային միության երկրորդ համագումարը։

Առաջին՝ հիմնադիր համագումարը տեղի էր ունեցել երկու տարի առաջ, 1990 թ.։ Եւ անցած այս տարիների գործունեության ամփոփումը ոչ միայն կատարած գործերի հաշվետվությունը պետք է լիներ, այլեւ պատասխանը մի կարեւոր հարցի՝ արդյո՞ք Թեքեյան մշակութային միությունը, որը սփյուռքում իր գոյության 45 տարիների ընթացքում 40 տարբեր երկրներում հայապահպանության, հայ գրի ու արվեստների, լուսավորության խնդիրներում անգնահատելի հաջողությունների է հասել, տեղ ու դեր ունի՞ անկախ պետականություն ձեռք բերած հայրենիքում։

- Երբ հաշվի առնենք Հայաստանի տնտեսական ճգնաժամը, ինչը հանգեցրել է ազգաբնակչության սոցիալական դրության վատթարացմանը, ապա պարզ կդառնա, որ մշակույթի նկատմամբ ճիշտ վերաբերմունքի, առավել եւս ՀԹՄՄ-ի հարցում, ամբողջական պատկերի ձեւավորման մասին խոսելը դեռեւս վաղ է։

Եւ այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով կատարված աշխատանքները՝ հանրապետության քաղաքներում եւ գյուղերում բազմաթիվ բարեգործական ու վարպետ նպատակային համերգները, 1990 թ. առաջին եւ 1991-ին երկրորդ հանրապետական փառատոնի անցկացումները, անկախության հանրաքվեի համերգային-տոնական արտահոնումը, գրականության եւ արվեստի բնագավառների գործիչների համար Վահան Թեքեյանի անվան մրցանակների սահմանումը եւ առաջին մրցանակաբաշխության անցկացումը, ինչպես նաեւ այդ ամենի կարեւոր արձագանքը հանրապետության ստեղծագործող մտավորականության եւ արվեստասեր հասարակայնության շրջանում, կարելի է վստահորեն ասել՝ Թեքեյան մշակութային միությունը հայրենիքում կայացել է։

Այդ միտքն ընդգծվում էր ինչպես զեկուցողի՝ ՀԹՄՄ-ի նախագահ կոմպոզիտոր Վռամ Գրիգորյանի, այնպես էլ մյուս ելույթ ունեցողների խոսքում։

Սակայն այդ օրը բեքեյանականների դրոշի ներքո հավաքվածների հիմնական մտահոգությունը Հայաստանում մշակույթի եւ արվեստագետների հոգսերի նկատմամբ պետության կողմից անտարբերության մթնոլորտն էր։

Կինոռեժիսոր Դավիթ Վարդանյանը, կոմպոզիտոր Երվանդ Երկանյանը, բանաստեղծ Լուիզա Սամվելյանը կարեւորեցին արվեստի եւ գրականության պետական հովանավորությունը։ Շատ արվեստագետներ չդիմանալով նյութական եւ սոցիալական ծանր պայմաններին, արդեն հեռացել են հայրենիքից, իսկ եթե նման վիճակը շարունակվի, ապա Հայաստանն ստիպված կլինեն նաեւ նրանք, ովքեր դեռեւս վիճակի փոփոխության հույսեր են փայփայում։

Ստեղծված դրության իր գնահատականն ուներ գրականագետ Ալեքսանդր Թոփչյանը։ Նրա կարծիքով, մշակույթի վատթար, անմխիթար իրավիճակը ոչ թե հանրապետությունում ստեղծված տնտեսական «հասկանալի» ճգնաժամն է, այլ դարաբաղյան հիմնահարցը չարաշահելով իշխանության եկած ուժերի միտումնավոր քաղաքականությունը։ Դրանով նրանք փորձում են ծնկի բերել կամ երկրից հեռացնել ստեղծագործող մտավորականությանը, որի խոսքը զանգվածների վրա ամենամեծ ազդեցությունն ունի։

Ըստ պարոն Թոփչյանի, այդ քաղաքականությամբ է պայմանավորված նաեւ պետական այրերի կողմից խորհրդային տարիներին ստեղծված մշակութային արժեքների եւ դրանց կրողների փնովումը եւ նորի ստեղծման ու նոր անունների հայտնաբերման անհրաժեշտության ընդգծումը։

Համագումարը հանձնարարեց նորընտիր նախագահությանը իշխանություններին ուղղված դիմում հրապարակել, որով մեկ անգամ եւս փորձ կարվի ահազանգել դարեր շարունակ հայ ժողովրդի պահպանությանը ծառայած մշակույթի ծանր վիճակի մասին։

ՀԹՄՄ-ի բարձրագույն օրգանի հավաքին ներկա էր եւ ելույթ ունեցավ Թեքեյան մշակութային միության վարիչ-տնօրեն Գեւորգ Մարաշլյանը, որին խնդրեցինք պատմել իր տպավորությունների մասին

«Հայաստանի բեքեյանականների երկրորդ համագումարը հաջող անցավ եւ հաճելի էր տեսնել, որ դահլիճ էին եկել հայրենիքի մշակույթի շատ երեւելի դեմքեր։ Միության վարչությունը լավ էր աշխատել, եւ փաստորեն առաջին անգամը լինելով ժողովրդին ներկայացվեց կատարված գործերի ու նյութական միջոցների ծախսման հաշվետվությունը։ Դա ուրախալի է նաեւ նրանով, որ Թեքեյան միությունն իր էությամբ միշտ էլ պարզվել է տուն է հիշեցրել, եւ յուրաքանչյուր ոք կարողացել է տեսնել, թե ներսում ինչ է կատարվում։

Բայց որպեսզի միությունը շարունակի բարգավաճել եւ զարգանալ, կարեւոր է, որ նորընտիր ղեկավարությունն ավելի շատ ուշադրություն դարձնի վարչական աշխատանքների վրա՝ նոր անդամների ընդունում, մասնաճյուղերի բացում։ Թեքեյան մշակութային միության կենտրոնական վարչությունը Հայաստանում լուսավորության բնագավառին վերաբերող ծրագրեր է հաստատել, որի համաձայն հայրենիքում արդեն երեք դպրոցների է հովանավորում Երեւանում, Գյումրիում եւ Աշտարակի շրջանի Կարբի գյուղում։ Այս աշխատանքը պետք է շարունակվի եւ հարկ է, որ հայաստանցի բեքեյանականները եւս այս խնդրի վրա կենտրոնանան։

Համագումարում շատ խոսվեց արվեստի եւ գրականության ֆինանսավորման ծանր վիճակի մասին։ Դա անշուշտ մտահոգիչ երեւույթ է, սակայն չեմ կարծում, որ «սովն» է մշակույթում կանոնների հիմնական թելադրողը։

Տնտեսության շուկայական հարաբերություններում արվեստները եւս սպառողին պետք է ապացուցեն իրենց անհրաժեշտությունը։

Հարկավ անհրաժեշտ է նաեւ մշակութային գործունեությունը խթանող եւ այդ բնագավառում նվիրատվությունները շահագրգռող պետական քաղաքականություն վարել, ինչը, կարծում եմ, ժամանակի խնդիր է։

Մեր փորձից ելնելով կարող եմ ասել, որ ժողովուրդը կսկսի ֆինանսավորել արվեստագետներին, եթե նրանք ոչ միայն խոսքով, այլեւ գործով ապացուցեն իրենց ազգանպաստ էությունը»։

Ավելացնենք, որ Հայաստանի ԹՄՄ-ի 2-րդ համագումարում ընտրվեց 31 հոգուց բաղկացած նոր նախագահություն։

ՅՈՎՍԵՓ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

Ընտացուի

# «Մկների ժողովն» ու պատանի հանդիսատեսը

Կիրակի օրը Պատանի հանդիսատեսի թատրոնը «Մկների ժողովն» էր ներկայացնում։ Հանդիսատեսները արտնեմենտներով թատրոն այցելած (այսինքն մասամբ հարկադրաբար) դպրոցականներն էին՝ հիմնականում թիվ 119 դպրոցի միջին եւ բարձր դասարանցիները։ Պատանիների ուշադրությանն էր ներկայացված մի վառ երաժշտական բեմականացում։ Ներկայացումը նոր չէ եւ ժամանակին ժամուլն արձագանքել ու նկատել է այն։ Խոսքը թատրոնի եւ բեմադրության նկատմամբ պատանի հանդիսատեսի վերաբերմունքի մասին է։

Թվում է, թե քաղաքի լավագույն, հին ավանդույթներով դպրոցներից մեկի աշակերտները հետաքրքրությամբ ու հաճույքով պիտի դիտեին ներկայացումը։ Թվում էր, թատրոնում դերասանների ջանքերով ստեղծված ջերմ ու անմիջական մթնոլորտն ու երգուպարը պիտի գրավեին երեխաներին, նրանց մասնակից դարձնեին բեմում կատարվող իրադարձություններին։ Ավաղ, երեխաները հիմնականում անհաղորդ մնացին ներկայացման պատճառած բավականությանը։

Ներկայացման ժամանակ հնչող վարակիչ երաժշտությունն ու «մկների» համառ փորձերը՝ երեխաներին ներքաշելու պարի մեջ, ապարդյուն անցան։ Երեխաները կառչել էին բազկաթոռներից կամ մայրիկների փեշերից։ Ընդմիջումից հետո դահլիճը կիսով չափ դատարկվեց, իսկ ներկայացման վերջում հազուկենտ ծափերից հետո պատանիները իրար հրմշտելով վազեցին դեպի ելք։ Իրենց տպավորությունների մասին հարցին նրանց մեծ մասը թոթվում էին ուսերն ու ծռծռում գլուխները։

Փաստեր, որ խոսում են մեր երեխաների կաշկանդվածության, փոքրուց թերարժեքության բարդույթներով տառապելու, անգամ խաթարված հոգեկան աշխարհի, նաեւ արվեստի հետ նրանց հաղորդակցվելու դժվարությունների մասին։ Անկասկած, եթե բեմադրված լիներ գռեհիկ ու ցածրամակարդակ հումորով համեմված Բեննի Հիլի ոճի մի գործ, պատանիները մեծ ոգեւորությամբ ու հրճվանքով կընդունեին այն։

Արվեստի ընկալումը միայն այն ժամանակ կարող է իսկական հաճույք պատճառել, երբ գոյություն ունի ընկալման արվեստ։

Այժմ, երբ խոշոր փոփոխություններ են սպասվում դպրոցական ծրագրերում եւ դասագրքերում, դասավանդման սկզբունքներում, ճիշտ ժամանակն է մտածել արվեստի նկատմամբ երեխաների ընկալունակության բարձրացման, համաշխարհային արվեստի գոհարներին նրանց ծանոթացնելու մասին։ Ժամանակը չէ՞ արդյոք դպրոցներում սկսել արվեստի պատմության ուսուցում՝ լավը վատից, արժեքավորն անարժեքից տարբերելու, ճաշակ կրթելու միտումով։ Չէ՞ որ երեխաներն այսօր սանձարձակն ավարտում են, բայց չեն տարբերում Ռուբենսին Ռեմբրանդտից, չգիտեն որտեղ է Լուվրը, չեն լսել Ֆելինիի ու Բերգմանի մասին, չեն կարդացել Շեքսպիր ու Շոու։

Միայն տարրական գիտելիքներ ստանալու եւ գռեհիկ մասսայական արվեստի նկատմամբ համապատասխան վերաբերմունք մշակելուց հետո «Սեքսի տըր կուհին» տիպի ֆիլմեր ցուցադրող կինոթատրոնների դահլիճները կդատարկվեն եւ Մարիաննայի սիրազեղ հայացքներին անհամբերությամբ սպասողների շարքերը կնոսրանան։

Եւ մի բան էլ։ Ինչո՞ւ չմտածել դպրոցում պարուսուցման դասեր կազմակերպելու մասին։ Իզուր չէ, որ ոչ հեռու անցյալում պարը պարտադիր էր ﬕչ թե շատ բարեկիրթ բոլոր ընտանիքներում, պարել չիմանալն ամոթալի էր՝ եւ բարձր դասին ոչ վայել։ Պարը նրբագեղ շարժումներ կմշակի մեր կոպտացած երեխաների մեջ, երաժշտության զգացողություն, աղջիկների նկատմամբ ասպետական վերաբերմունք։ Պարել իմացող, պարը սիրող, նաեւ երաժշտությունը հոգով ու մարմնով զգացող պատանին բարի ու նրբազգաց կլինի, ավելի ընկալունակ գեղեցիկի նկատմամբ։

ԱՐՍԻՆԵ ՕՀԱՆՅԱՆ

Լուրերի Հոսք

**...արգիս Դեմիրջյանը 500 հազար ...ոլլար է նվիրում Լիբանանում ՀԲԸ Միության նոր կենտրոնի շի...արարությանը, Լուիզ Մանուկյան ...իմնադրամը՝ 300 հազար**։ ՀԲԸ Միու...յան կենտրոնական վարչական ժո...ովի անդամ, բարերար Սարգիս ...եմիրջյանը միության երիտասար...ական բաժնի (ՀԵԸ) Բեյրութի ար...արձաններից Անթիլիասում կա...ուցվելիք կենտրոնի շինարարու...յան հիմնադրամին նվիրեց 500 ...ազար դոլլար։

Հիշեցնենք, որ Սարգիս եւ Սեդա ...եմիրջյանները վերջերս 1.250 ...իլիոն դոլլար էին նվիրել Լոս Ան...ելեսում ՀԲԸ Միության դպրոցի ...ինարարությանը։ Բարերար Սար...իս Դեմիրջյանը 250 հազար դոլ...ար էր տրամադրել նաեւ բարեգոր...ականի Լիբանանի վարժարաննե...ում սովորող կարոտյալ սաներին։ ...ր հերթին կենտրոնի շինարարու...յան հիմնադրամին 300 հազար ...ոլլար հատկացրեց միության նա...ագահ տիկ. Լուիզ Մանուկյան ...իմնը։

Սարգիս Դեմիրջյանն ազգային ...արերար Երվանդ Դեմիրջյանի որ...ին է, որի նվիրատվությամբ են կա...ուցվել Բեյրութի Երվանդ Դեմիր...յան վարժարանն ու Մեծի Տանն ...իլիկիո կաթողիկոսության Բիկ...այայի դպրավանքն ու մասունը։

**...այ Կաթոլիկ պատրիարքը Գարե...ին Բ. Կաթողիկոսի մոտ**։ Հայ կա...ոլիկ պատրիարք Հովհաննես-Պետ...ս ԺԸ Գասպարյանը նոյեմբերի ...-ին այցելել է Մեծի Տանն Կիլի...ո կաթողիկոսարան (Լիբանան, ...թիլիաս), որտեղ տեսակցություն է ...նեցել Գարեգին Բ Կաթողիկոսի ...ս։

Երկու հոգեւոր պետերը խոսակ...ություններ են վարել Լիբանանում ... Հայաստանում տիրող ներկա իրա...ճակի շուրջ։ Այդ խոսակցություն...րի առանցքը հայ առաքելական եւ հայ կաթոլիկ եկեղեցիների հարաբերությունների հարցն է եղել։ «Եղբայրական անկեղծությամբ» խոսվել է երկու եկեղեցիների միջեւ վերջերս ստեղծված թյուրիմացությունների մասին, տրվել են փոխադարձ լուսաբանություններ։ Անհարկի տարաձայնությունների, մեկնաբանությունների եւ սխալ տեղեկությունների առաջն առնելու համար որոշվել է շարունակել «եղբայրական սրտաբաց երկխոսությունը եւ սիրալիր գործակցությունը աստծո ծառայության, հայ ազգի միության եւ հայրենիքի զորացման բոլոր մարզերում»։

**Կարեն Գալստյան. ԱԷԿ-ը լրիվ վտանգազերծ դարձնելու համար անհրաժեշտ է 3 միլիարդ դոլլար**։ Վառելիքի եւ էներգետիկայի գիտության գծով փոխնախարար Կարեն Գալստյանը «Նոյյան տապան»-ի թղթակցին հայտնեց, որ *«այժմ ԱԷԿ-ի վերագործարկման մասին խոսելը վաղ է, քանի որ անհրաժեշտ է մանրամասն տեխնիկական հետազոտություն կատարել»*։ Բայց արտագայում գիտնականների հետազոտությունների շնորհիվ հնարավոր կլինի այն լրիվ վտանգազերծել։ Դրա համար պետք կգա 3 միլիարդ դոլլար։ Իսկ ատոմակայանի նախկին մակարդակին հասնելու համար բավական է եւ 100 միլիոն դոլլարը։ Ինչ վերաբերում է Հայաստանի էներգետիկայի ապագային, Գալստյանի խոսքերով, ելքը միեւնույն է կգտնվի. *«Նավթով ու գազով հարուստ պետությունների մեջ լինելով, մենք վաղ թե ուշ ելք կգտնենք»*։

Այն հարցին, թե կա՞ արդյոք Հայաստանում գազ կամ նավթ, Գալստյանը պատասխանեց, որ ընդերքի պետական վարչությունն այդ ուղղությամբ աշխատանքներ է տանում, բայց միանշանակ պատասխան դեռ չկա։

**Տնտեսագիտական քոլեջ Օձունում**։ ՀՀ կառավարության լրատվական ծառայությունը հաղորդեց, որ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշմամբ բուհերի 1992–93 ուսումնական տարվա ընդունելության պետական պատվերի չօգտագործված տեղերի հաշվին Օձուն ավանում ստեղծվում է բարձրագույն կրթության եւ գիտության նախարարության Երեւանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի տնտեսագիտական քոլեջ։ ■

ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ DIAGNOSTICA

Դիմեք մեր բժշկական կենտրոններին, եւ Ձեր առողջությունը հուսալի ձեռքերում կլինի։

Երեւան, Աջափնյակ, Մարգարյան փ. 6, հեռ. 35-01-58, 35-13-01
Քանաքեռ, Ֆանարջյան փ. 55, հեռ. 28-75-24,
կենտրոն, Թումանյան փ. 23, հեռ. 53-85-81
Գյումրի, Չէչերինի 54ա, հեռ 3-60-72
Գորիս, Մաշտոցի փ. 3, հեռ. 2-26-87

ԲԺՇԿԱԳԻՏԱԿԱՆ ԲԱԺՆԵՏԻՐԱԿԱՆ ՄԻԱՎՈՐՈՒՄԸ

- Ապահովում է հիվանդությունների ախտորոշման բարձրագույն մակարդակ։
- Ապահովագրում է ձեր առողջությունը ողջ կյանքի ընթացքում։
- Միայն մեզ Դուք կարող եք դիմել բոլոր հիվանդությունների դեմ, քանի որ «ԴԻԱԳՆՈՍՏԻԿԱ»-ն ոչ միայն միջազգային պահանջներին համապատասխանող ամենաժամանակակից սարքերն ու մասնագետներն ունի, այլեւ անհրաժեշտության դեպքում Ձեր բուժօգնությունը կազմակերպում է հանրապետությունից դուրս կամ համապատասխան մասնագետներ է հրավիրում։
- Միայն մեզ մոտ Դուք կարող եք ստանալ Ձեր ախտորոշումը կամ ապահովագրել առողջությունը կայուն եւ ցածր գներով, անկախ ցույց տրվող բուժօգնության ծավալից եւ տեսակից։
- Մենք ընդունում ենք բժիշկների տնային կանչեր (հեռ. 35-70-38)
- Դուք կարող եք անցնել հետազոտությունները ավելի արագ եւ հանգիստ մթնոլորտում, եթե դիմեք մեզ ժամը 14.00-ից հետո կամ շաբաթ օրերը ժամը 9.00-ից մինչեւ 15.00։
- Ձեր հարմարության համար մենք աշխատում ենք ամեն օր (բացի կիրակի օրից), ժամը 8.30-ից մինչեւ 19.00, շաբաթ օրը մինչեւ 15.00։

PUBLICET

**Բանավեճ**

# ՀԱՍԿԱՆԱԼ ԲԼԵՅԱՆԻՆ

ՎԱԼԵՐԻ ՄԻՐԶՈՅԱՆ

Այս օրերին հանրապետական մամուլի էջերում Աշոտ Բլեյանի հասցեին հայհոյանքի հեղեղի մեջ հասկանալի էր, ըստ իս, «Երկիր» թերթի նոյեմբերի 18-ի հրապարակումը «Մոռանալ Բլեյանին» վերնագրով: Իհարկե, ոչ սույն թերթը, ոչ էլ մյուսները չմոռացան եւ դեռ երկար չեն մոռանա Բլեյանին, սակայն հակաբլեյանականները դժվար թե գտնեն ավելի պարզ ու հանճարեղ ելք:

Իսկապես, Բլեյանին մեղադրեցինք, դատապարտեցինք, ծաղրեցինք, սարսեցինք, մերժեցինք, անիծեցինք, բայց... Բայց պարզվեց, որ այս ամենը չի բավարարում, չի գոհացնում: Հոգեկան հիվանդ էլ հռչակեցինք, նույնիսկ մեզանից ոմանք լուրջ-լուրջ հոգեբույժի դեր ստանձնեցին եւ Ֆրոյդի նախանձը շարժող հոգեվերլուծության ենթարկեցին բլեյանիզմ կոչվող երեւույթը...

Պարզվեց, որ քիչ է: Ինչ-որ բան պակաս է մնում: Եւ վերջապես գտնվել է ստույգ լուծումը՝ մոռանալ Բլեյանին: Ինչ խոսք, այն չէր կարող դրսից ձեռք բերվել. պրոյեկտի միտքը քիչ ճանապարհ չանցավ՝ պարզ զգուշացումից (տե՛ս «Զգուշացե՛ք, բլեյանիզմ է» հոդվածը «Հանրապետական» թերթի հոկտեմբերի 15-ի համարում) մինչեւ ակամա խոստովանությունն առ այն, որ բլեյանիզմը «անանուն մի երեւույթ է» («Երկիր», նոյեմբերի 17): Եւ վերջապես, «մոռանալու» գյուտը վեհափառ հրապարակման մեջ (որն ի դեպ նույնպես համեմված է պատկառազդու հիշեցներով). *«Եւ այսպես մտանք փակուղի: Մեր եւ ոչ մի գլխավորություն լույս չսփռեց Բլեյան ֆենոմենի վրա: Սոկրատյան, ճարպիկ ոտերը պարզապես ի վիճակի չէ հասկանալ նրան ամբողջությամբ զգայարաններ»:*

Ամերիկյան խոշոր հոգեբան եւ ազգությամբ Էրիխ Ֆրոմը՝ Զիգմունդ Ֆրոյդի ամենախոշոր հետեւորդներից մեկը, այս չհասկանալ-մոռանալ խոստովանության մղումի մեջ երեւի շատ բան կտեսներ, մանավանդ յուրօրինակ «փախուստ ազատությունից»՝ ծանրակշիռ հարցերին ինքնուրույն պատասխանելու անհրաժեշտությունից:

Իրոք, չէ որ Բլեյանը մեզ հարցեր է տալիս, որոնցից մենք համառորեն խույս ենք տալիս: Բավարարվենք այն հայհոյանք-բացատրություններով, թե Բլեյանը *«պաշտպանում է փացում Բաքու: Մի քանի բոլոր հաց, թե մի քանի լիտր բենզին»* ճարելու (տե՛ս «Ավրաթ», նոյեմբերի 20): Որն էր Բլեյանի նպատակը, ինչի՞ այս միահամուռ հալածանքը իր ազգակիցների կողմից, այն էլ այնքան սաստիկ, որ կարծում եմ զուր է Զորի Բալայանը «Ավանգարդ»-ի (նոյեմբերի 19) անանուն թղթակցին հեռախոսով դժգոհություն-ափսոսանք հայտնել, թե *«մեզ մոտ որեւէ զինեմ չեն հալածելու Բլեյանին»*: Ի՞նչ էր ուզում ասել մեզ Բլեյանը, եւ ինչո՞ւ ենք մենք նրա հարցերին պատասխանում մոռացության կոչով:

Չէի ուզի այն տպավորությունը ստացվեր, թե փորձում եմ պաշտպանել Բլեյանին: Նախ խնդիրը բնավ էլ Բլեյանը չէ, այլ, կրկնում եմ, նրա անպատասխան մնացող հարցերը: Երկրորդ, Բլեյանն ինքն իրեն գիտե հրաշալի պաշտպանել: Եւ նրա ամենազորեղ պաշտպանությունը դարձյալ ու դարձյալ նույն անպատասխան հարցերն են, որոնց հետեւում անձամբ ես տեսնում եմ ոչ թե «պարտվողականություն», «անմաքուր ամբիցիա», «քաղաքական մուրացկանություն», դավաճանություն, պարտվածի հոգեբանություն (որանք են Բլեյանի ընդդիմադիր-քննադատների բնութագրումները), այլ ազգի համար իրական անհանգստություն, իրական տագնապ, լուծումների իրական որոնում, քաղաքական գործչի իրական համարձակություն:

Իսկ չէ՞ որ Բլեյանը մենակ չհեռացավ ու գնաց Բաքու: Քանիցս շատ այդ հարցերը մեզ էր տալիս, թե մամուլի էջերում եւ թե խորհրդարանում: Ընթերցողի թույլտվությամբ միայն մեկը հիշեցնեմ. *«Մեր ավանդական ու ավանգարդ կուսակցությունների հայտարարություններից, մամուլի ու հեռուստատեսության ծանոթ-անծանոթ համազգային գործիչների քաղաքական վերլուծություններից ու կանխատեսումներից ոչինչ չեմ հասկանում: Ինչպես են տեսնում Արցախի ու արցախցու վաղը. ծրագրերը՝ ծրագրեր, իսկ դրանց իրագործումը. ինչպե՞ս, ո՞վ»* («Հայաստանի Հանրապետություն», հոկտեմբերի 2): Պարզ չէ՞ ձեւակերպված: Մոռանալու կոչը կարելի՞ է բավարար պատասխան համարել: Մինչեւ ե՞րբ: Մինչեւ որ կյանքի ընթացքը, մեր կամքից վեր իրադարձությունները իրե՞նք պատասխանեն մեր փոխարեն:

Ուրեմն մոռանա՞նք Բլեյանին եւ նրա ասածը, այն ճշմարտությունը, որ բոլորս էլ հասկանում ենք մենք, երկու հարեւան ազգեր, դարձել ենք երրորդ ուժի ձեռքին խաղալիք եւ միմյանց արնաքամ ենք անում անվերջանալի այս պատերազմով: Մոռանա՞նք Բլեյանին եւ ՀՀ ԳԽ եւս 30 պատգամավորի (այդ թվում՝ տողերիս հեղինակի) ստորագրած «Ուղերձը» (իհարկե, արժեր նախապես այն քննարկել. ստորագրողներն ավելի շատ կլինեին. համենայն դեպս, 26 «մոլորված» պատգամավորների տխուր փաստը նաեւ Բլեյանի մեղքով է), որտեղ ասվում է, թե եկեք դադարեցնենք կրակը եւ անմիջապես, առանց միջնորդների, առանց նախապայմանների նստենք բանակցությունների սեղանի շուրջը:

Լավ, մոռացանք Բլեյանին: Լռել է Բլեյանը ու քաշվել իր բանին, անշառ ու անփորձանք, խաղաղ ու հանգիստ իր համար ապրում է: Իսկ ո՞ւմ չմոռանանք, ի՞նչ են ասում Բլեյանին մերժող-դատապարտողները: Ասո՞ւմ են, թե երբ կհաղթենք անարգ ոսոխին, ինչքա՞ն է տեւելու պատերազմը:

Ի՞նչ, դավաճանությո՞ւն է այդպիսի հարց տալը, պարտվողականությո՞ւն: Իսկ ո՞վ է դա ասում: Գերագույն խորհրդի այն պատգամավորնե՞րը, որ այդպես զայրալից ամբիոնից մեկ հայտարարում էին՝ Բլեյան, դու այլեւս մեր գործընկերը չե՛ս (չլինի՞ իրենց զավակներին հանել են տաքուկ բույներից եւ ուղիղ Լաչին ուղարկել):

Այո՛, մենք այս պատերազմում իրավունք չունենք տանուլ տալու. դա կլինի համազգային կործանում, անդառնալի բարոյալքում. *«մեզ պարտվել չի կարելի»*:

Ընթերցող, ի՞նչ եք կարծում, ումի՞ց մեջբերում արեցի, այդ ո՞ր «բազեն», ո՞ր սկզբունքային այրն է այս արդար խոսքերն ասում: Նույն ինքը՝ Աշոտ Բլեյանը. տե՛ս «Հայաստանի Հանրապետություն», հոկտեմբերի 2, 1992 թվական, զարմացա՞ծ եք: Չգիտեի՞ք, դե դա արդեն իմ մեղքը չէ. Բլեյանը հո դասական չէ, որ ես անվերջ մեջբերում անեմ: Ինքներդ կարդացեք, մանավանդ եթե պատրաստվում եք մեղադրել:

Խորապես համոզված եմ, որ ո՛չ Բլեյանի հոդվածները, ո՛չ էլ «Ուղերձը» լավ հայտնի չեն Բլեյանի ընդդիմախոսներին. մոռանալը, կրկնում եմ, շատ ավելի զգայական վերաբերմունք է, քան խորհրդածության արգասիք-եզրակացություն:

Ի դեպ, Բլեյանի շուրջ այս ամբողջ աղմուկն ինձ մեկ այլ պատմություն հիշեցրեց, հատկապես երբ «Ազգ»-ում կարդացի Վարդգես Պետրոսյանի «Պարտվողի հետ ո՞վ է բանակցության նստում...» հոդվածը (ըստ իս, ամենակիրթ ու զուսպ հոդվածը բլեյանական շարքում, չնայած դարձյալ դատապարտող): Ահա ուրեմն, թող ընթերցողը հիշի մեծարգո գրողի «Կրակե շապիկը» գրքի նկատմամբ անբացատրելի թշնամական վերաբերմունքը մեր հասարակության գրեթե բոլոր խավերում: Իմ կարդացած օրինակը վերցրել էի զանգվածային գրադարանից, եւ գրքի վրա խզմզված արտահայտություններից ամենաանմեղը «դավաճանն» էր: Եւ ի՞նչ. անձամբ պարզեցի բազմաթիվ լսարաններում ու անդրդվելի մեղադրողների հետ զրույցներից, որ մարդիկ դատում ու դատապարտում էին առանց կարդալու, կամ էլ այն աստիճան կանխակալ էին հեղինակի նկատմամբ, որ իրոք չէին նկատում գրքի անուրանալի արժանիքները: Թող ների ինձ Վարդգես Պետրոսյանը, ես հրաշալի գիտակցում եմ, որ նա իմ ընթերցողիս ուշացած գնահատականի կարիքը չունի. պարզապես իրավիճակն է նույնը, քանի որ մարդիկ են նույնը, եւ հոգեբանորեն միշտ էլ հեշտ է մոռանալ եւ դատապարտել (կամ՝ դատապարտել եւ մոռանալ), քան հասկանալ, հասկանալ անպայման ինքնությունը:

Բլեյանին մեղադրում են, թե ինչո՞ւ է գնացել Բաքու, գնալուց հետո էլ ինչո՞ւ է այդպես հաս-հաս նկարագրում Ադրբեջանի մայրաքաղաքի գայթակղիչ կյանքը եւ հենց իրենց՝ ադրբեջանցիների բարեհամբույրությունները: Լավ, դա էլ դեռ ոչինչ, ինչո՞ւ է այդպես մանրամասն շարադրում ադրբեջանցի մտավորականների, մեղմ ասած, ոչ բարենպաստ կարծիքը հայ մտավորականների մասին:

Չգիտեմ: Բայց չեմ շտապում մեղադրել, փորձում եմ նախ հասկանալ: Իսկ գուցե դիտմա՞մբ է այդպես նկարագրել ու շարադրել, որ հատկապես այդպիսի աղմուկ բարձրանա, որ իր անձը հայհոյելուց հետո փորձենք նաեւ հասկանալ, քննարկել իր արած հարցադրումները:

Երբ Բլեյանին մեղադրում ենք «անբախտ ցինիզմի» մեջ, ապա ավելի մեծ ցինիզմ չէ՞ մի քանի տող անց իսկապես մոռանալ Բլեյանին ու նաեւ սեփական գրածը եւ ակամայից խոստովանել, թե, գիտեք ինչ կա, *«ակնհայտ է, որ վերջին հաշվով խաղաղությունն իսկապես այլընտրանք չունի, պատերազմը չի կարող հավերժ շարունակվել»* («Գոլոս Արմենիի», նոյեմբերի 20):

Երբ մեղադրում ու դատապարտում ենք Բլեյանի «պացիֆիզմը» եւ նրան վերջնականապես հեղինակազրկելու համար ակնարկում, թե գործում է հօգուտ հայաստանյան իշխանությունների, ՀՀ նախագահի հովանավորությամբ եւ այլն, ապա ո՞ւր ենք ոտնահարում տարրական տրամաբանությունը եւ գրում (սկզբունքորեն՝ միանգամայն ճիշտ), որ պատերազմն իշխանությունների համար լավ միջոց է *«կառավարելու իրենց անկարողությունը քողարկելու համար»* («Երկիր», նոյեմբերի 13):

Ոմանք Բլեյանին մեղադրում են, թե Բաքու է գնացել ու այնտեղ... չի հոխորտացել: Լավ, իսկ դրանից ի՞նչ օգուտ է լինելու: Բանակցությունների դուռը բացվելո՞ւ էր, թե փակվելու: Հետաքրքիր է, այդ «ոմանք» ի՞նչ էին անելու Բաքվում: Չլինի՞ դիսի հայտարարեն, թե իմացած եղեք, այ ադրբեջանցիներ, ձեզ շուտով քշելու ենք Կասպից ծովը, հետո էլ արիկա թուրքերին կդառնանք: Չլինի՞ ահաբեկելու էին, թե ողջ աշխարհը մեր թիկունքին է, իսկ մեծն Ռուսիան էլ, հո լավ գիտեք, մեզ 10 անգամ ավելի զինատեխնիկա է թողել, քան՝ ձեզ: Իսկ գուցե այդ «ոմանք» մեջտեղ կբերեին ամենազորե՞ղ զենքը՝ մեր Գերագույն խորհրդի հուլիսի 8-ի որոշումը, որով մենք թույլ չենք տալիս ոչ մի երկրի դիտչելու Արցախի խնդրին: Լավ, այս ամենն ասելուց ի՞նչ օգուտ (չեմ չարախնդում, այլ այդ «ոմանց» հնարավոր վիճակն եմ բացատրում):

Բլեյանը ոչ հանցագործ է, ոչ էլ հերոս: Նրան պետք չէ ոչ մոլագար սարքել, ոչ էլ մարգարե ներկայացնել: Նա Բաքու է այցելել համենայն դեպս ոչ Ադրբեջանի մեջլիսում իրեն տեղ ապահովելու համար, այլ մեզ՝ իր ազգակիցներին շարադրելու արնաքամ անող պատերազմը արժանավայել (կրկնում եմ, արժանավայել) ավարտելու, Արցախի հայաթափությունը կանխելու, Հայաստան աշխարհը փրկելու եւ ապա զորացնելու իր ըմբռնումը: (Չեմ կասկածում, որ նա Բաքվում էլ է իրեն արժանապատիվ պահել, ինչպես որ արժանավայել է իրեն պահում մեր մեղադրանքների տարափի տակ): Իսկ մենք ինչպե՞ս վարվենք. իրոք մոռանա՞նք Բլեյանին, ձեւացնենք, թե սա ջրհոր գցած այն քարն է, որ քառասուն խելոքները չեն կարող հանել... որովհետեւ չեն ուզո՞ւմ: Հեշտ է Բլեյանին մոռանալը, բայց երեւի ավելի հեշտ է մոռանալու խորհուրդ տալը: Դժվար է Բլեյանին հասկանալը, բայց պետք է փորձել: Հիմա է պետք: Հետո այլեւս կարիք էլ չի լինելու հասկանալ Բլեյանին: Ուշ է լինելու...

Իմ գործընկեր Բլեյանն իր հոդվածը սկսել է շատերին զայրացրած ադրբեջանական ասացվածքով: Ես ուզում եմ ավարտել հայկականով՝ «թուրքն ասում է՝ հայի հետին խելքն իմը լիներ»: ■


«Ազգ» թերթի համակարգչային ծառայությունը կատարում է
Apple® Macintosh®
համակարգիչների տեխնիկական որակյալ սպասարկում:

Ազգ AZG

Դիմելով մեզ, դուք կարող եք ձեռք բերել հայերենի ավտոմատ տողադարձիչ:

«Ազգ»-ի համակարգչային ծառայությունը ընդունում է նաեւ

- գովազդների
- խորհրդանիշների
- ֆիրմային նշանների
- կնիքների
- հրավիրատոմսերի
- տարբեր տեսակի ազդագրերի
- եւ ընդհանրապես. համակարգչային ձեւավորման պատվերներ:

Դրանք կկատարվեն ձեր երեւակայածից բարձր մակարդակով:

Հասցեն. Երեւան, Հանրապետության 47, «Ազգ» թերթ. ☎. 58-18-41 56-28-63


**Դաստիարակություն**

## Հուզական զեղում

– Գո՛րը տանի: Բանտում ավելի հեշտ է,– դուրս թռավ բերանիցս: Տղաների դեմքերը լարվեցին: Բայց ես արդեն «ծավալվել» էի: Իհարկե, այնտեղ, այդպիսի փոքր սենյակում, տեղավորում են երեք բանտարկյալի, որպեսզի մնա մի քանի քառակուսի մետր ազատ տեղաշարժվելու համար: Իսկ սա... Լսեք, իսկ որտե՞ղ են ձեր պահարանիկները, սեղանները: Չէ՞ որ դուք դաս պետք է պատրաստեք: Իսկ որտե՞ղ եք պահում օճառը, ատամի մածուկը:

– Մեր պայուսակներում, էլ որտե՞ղ,– վերջապես լռությունը խզեց տղաներից մեկը:

– Տասը մարդ թախտերի վրա մեկ սենյակում, ախր դա քնելու վագոն է, այլ ոչ թե մանկական ննջարան,– շարունակում էի «մոլեգնել»:

Տղաներն ի դեպ հասկացան, որ ես «թշնամական ճամբարից» չեմ, եւ իրենք էլ բորբոքվեցին:

– Դուք էլեկտրալարերին նայեք՝ կծիկներով կախված:

– Իսկ պատերը: Բորբոսը ферել չենք հասցնում:

– Իսկ միջանցքները, ուզո՞ւմ եք խփեմ փուլ գան:

Ես չհասցրի որեւէ բան ասել, մինչ տղան կխփեր պատս թվացող այդ բանին: Այն խորհրդավորեն տնքալով տարուբերվեց, ինչպես Պիզայի աշտարակը, սակայն ի տարբերություն դրա՝ կրկին «եկման դիրք» ընդունեց:

– Տղաներ, ես եղել եմ ողջ տարածքում. զարհուրելի պայմաններ են: Ինչո՞ւ եք դուք ամեն դեպքում շարունակում այստեղ սովորել:

Տղաներն ինձ էին նայում, ինչպես իրենց կիսախախուլ միջնապատին:

– Ինչպե՞ս թե ինչու,– պատասխանեց մեկը,– ես ուզում եմ օդաչու դառնալ:

– Իսկ ես՝ դեսանտային:

– Իսկ ես...

«Աստված իմ», մտածում էի ես, լսելով այս մանկական «ուզում եմ»-ները: Ոչ շոկոլադ են ուզում, ոչ տեսամագնիտոֆոն, ոչ էլ ֆիրմային փալաս-փուլուս: Ուզում են զինվորականներ դառնալ: Ուզում են ծառայել Հայրենիքին: Մասնագիտանալ: Երեխաներն ուզում են: Իսկ մե՞նք, մեծահասակնե՞րս...

## Փոքրիկ տեղեկանք

**1983 թվականից մինչեւ 1992-ը Հայաստանում, ինչպես եւ խորհրդային մյուս հանրապետություններում, գոյություն ուներ ռուսաց լեզվի խորացված ուսումնասիրման եւ զինամարզական պատրաստության հատուկ գիշերօթիկ դպրոց (այսպես կոչված՝ սուվորովյան ուսումնարան): Այդ ուսումնական հաստատությունները կադրեր էին պատրաստում նախկին անծայրածիր երկրի ռազմական բարձրագույն ուսումնարանների համար: Դրանց շրջանավարտներն ընդունելությունների ժամանակ օգտվում էին արտոնություններից: Իսկ մասնավորները չէին հանձնում քննությունները, քանի որ չսովորելով հատուկ դպրոցներում, չէին ստացել գիտելիքների նախնական այն պաշարը, որը նրանց զինվորական ուսումնարաններում առաջնության իրավունք էր տալիս:**

Անցյալ տարվանից Երեւանի հատուկ դպրոցը վերափոխվեց զինամարզական լիցեյի: Գործունեության բնագավառը մնաց նույնը, միայն մի՝ տարբերությամբ. զինվորական ապագա կադրեր պատրաստվում են բացառապես հանրապետության համար:

## Տարակուսելի տեղեկանք

Թվում է, հրաշալի է: Թվում է, թե հանրապետությունում, որի աշխարհագրական դիրքը մշտապես սպառնալից է, որը գտնվում է պատերազմի մեջ, որտեղ կադրային զինվորականների անբավարարությունը պակաս զգալի չէ, քան էլեկտրաէներգիայինը եւ հացինը, որտեղ, ի վերջո, շարունակ ասում ենք, թե ուժեղ պետություն ունենալու համար անհրաժեշտ է ունենալ ուժեղ բանակ, զինվորականների միակ լիցեյին ... Ինչո՞ւ եւ ինչո՞ւ: Դպրոցից խելք են իր

digitised by A.R.A.R.@

շենքը, տալով օժոնին: Խոհ չկա, ծածկը նույնպես մեզ պետք է, հետեւաբար նրան էլ է շենք պետք: Ելք չէ, միջոց չէ, օրինականություն չէ՝ խլել երեխաներից եւ տալ մեծերին: Աճող սերնդի հանդեպ հոգատարության փայլուն դաս է: Պետական ցնցող խորամտություն:

Ինչպես ասված է ֆանտաստիկ մի գրքում, *«եկն իրեն իրեն գտնվեց, մեզ բոլորիս դուրս արեցին»*: Հրաշք կլինի, եթե այդ տղաները նման պայմաններում դառնան այն հումքը, որից մենք հույս ունենք իսկական տղամարդ ստանալ: Այնուհետեւ,

# ՎԱՏ ԷՐ, ԱՎԵԼԻ ՎԱՏԱՑԱՎ

ր անհրաժեշտ են իսկական բանակին:

### Պայմանների պայմանականությունը

Զինվորական թիկնոց չկա: Հրաձգարան եւ հրաձգության դաշտ չկա: Լողարաններ չկան: Ձյուդոյի ու կարատեի համար մարզական շինություններ չկան: Զուգարանները պայմանական են: Կոյուղին ու ջրատարը պայմանական են: Ջրատարները բանտախուցերից վատն են:

«Չկա»-ների շարքը կարելի է շարունակել, սակայն, կարծում եմ, կարիք չկա: Միակը, որ կարելի է ասել «կա», դա սովորողների սովորելու եւ ուսուցիչների սովորեցնելու ցանկությունն է: Բավարա՞ր է արդյոք դա: Ավելի շուտ անհրաժեշտ է, սակայն հեռու է բավարար պայման լինելուց: Առանց համապատասխան պայմանների այն պայմանական է:

### Այսպիսի ներկայով դեպի ապագան

Ինձ լիցեյ տանող մարդն ասաց. *«Չէ որ դու մայր ես, որը գրում է այն մասին, թե ինչ կզգա իր երեխային այստեղ սովորելու տված մայրը: Մայր, որը երազում է, որ նա ինչ-որ ժամանակ կդառնա կադրային սպա եւ կծառայի հայրենիքին: Մայր, որը հանկարծ տեսնում է, թե ինչպիսի պայմաններում է սովորում իր տղան, որը չի կարողանում քնել իրեն հասանելիք ութ ժամը: Որովհետեւ տասը քառակուսի մետր տարածքում տասը մարդ քնելու համար կանցնի առնվազն երեք ժամ* (ի միջի այլոց, այդ մասին ինձ ասացին նաեւ լիցեյականներն իրենք): *Որովհետեւ նրանք իրենց սովորական սեւ հանդերձավորմամբ նման են ագռավների: Որովհետեւ հիգիենայի հասկացողությունը վերաբերում է անհասանելի ճոխության բնագավառին»*: Հանդերձարան կոչվող զնդանման խցիկներով ինձ ուղեկցող ձյուդոյի մարզիչն ասաց. *«Չէ որ դուք կին եք, որը գրում է այն մասին, որ իմ տղաները մարզումների ժամանակ ֆիզիկական հսկայական լարում են կրում: Նրանց համար ցնցուղը շվայտություն է: Դա հիգիենա է եւ առողջություն: Նրանց ցնցղարան է պետք, ավազան: Իսկ այս դահլիճում միայն այսպիսի խոնավություն է»*:

Այո, ես կարող եմ գրել որպես մայր, որպես կին, սակայն գրել ուզում եմ առաջին հերթին իբրեւ լրագրող, իբրեւ քաղաքացի: Այս տեսանկյունից շատ կուզեի տեսնել այն պետական այրի ձեռքը, որն ստորագրել է երեխաներին իրենց շենքից հանելու եւ այլ, նրանց բնակության եւ սովորելու համար չհարմարեցված շենք տեղափոխելու հրամանը: Ուզածդ մարդու շոշափիր՝ բոլորն այրվում են ապագայով: Ահա այն, մեր ապագան «բանտային» պայմաններում: Այդպիսի ներկայով ենք գնում դեպի ապագան: Մեղք է եւ ծիծաղելի: Օրինականության մասին էլ չխոսենք: Ի դեպ, ով է մեզ մոտ քնում օրինականության վրա: Պետության զարգացածության մակարդակը որոշվում է երեխաների ու ծերերի հանդեպ նրա վերաբերմունքով: Մակարդակ...: Զարգացածություն...: Պետություն...: Մեր կեցության եւս երեք պայմանականություն: Մեզ համար ոչ թե պարզապես դժվար է, այլ զարհուրելի ծանր է: Չենք ուզում եւ չենք կարող պարզ ու էժանագին ձեւով սեւացնել այս ամենը: Չենք կարող, քանի որ կա լիցեյի դժվարություններին ստոիկորեն վերաբերվող մանկավարժական կոլեկտիվ, որովհետեւ հավատում է, որ այն հանրապետությունում միակն է եւ կենսականորեն շատ անհրաժեշտ: Չենք կարող, որովհետեւ կան ծնողներ, կան ավագներ, կան առանձին պատգամավորներ, որոնք ձգտում են հնարավորին չափ օգնել լիցեյին: Նրանք նույնպես պետության մասն են: Վերջապես չենք ուզում, որովհետեւ ես էլ եմ այս պետության ավազահատիկը: Դրա համար էլ ուզում եմ ոչ թե չարախնդալ, տեսնելով այդ դժվարությունները ու բացթողումները, այլ ներդնել իմ մասնագիտական լուման՝ դրանք հնարավորին չափ պակասեցնելու համար:

### Ամփոփում հուսո երանգով

Մինչեւ ԽՍՀՄ-ի փլուզումը հատուկ զինվորական դպրոցների (սուվորովյան ուսումնարանների) շրջանավարտները նախկին Միության ցանկացած վայրում հանգիստ կարող էին ընդունվել ցանկացած ռազմատեխնիկական բարձրագույն ուսումնարան, ինստիտուտներ եւ ուսումնական այլ հաստատություններ, որոնք պատրաստում էին «պաշտպանության համար կադրեր»: Մենք ամենքս *«եղբայրական, հավասարիրավ հանրապետություններ էինք մեկ ընդհանուր լեզվով»*: Քանի որ ռուսերենը այժմ դադարել է մնալ այդպիսին, Լատվիան, Էստոնիան, Վրաստանը, Ադրբեջանը եւ այլն մեր շրջանավարտների համար գործնականում փակված են: Հավանաբար անհրաժեշտ է այնքան շատ երազել օդաչու դառնալու մասին, որ սովորեն լատիշերեն եւ ուսումնառության գնան Ռիգա: Սակայն եթե անգամ մեր տղաներից որեւէ մեկը փայլուն տիրապետի անգլերենին, ֆրանսերենին, գերմաներենին, հազիվ թե նրա ծնողները կարողանան ֆինանսավորել նրա ուսումնառությունը Եվրոպայում: Բայց դա հո խնամիություն չէ, ոչ էլ անձնական խնդիր: Ֆիզիկոսներին, մաթեմատիկոսներին, ինժեներներին, դերասաններին, բժիշկներին, շինարարներին լավով-վատով կարելի է սովորեցնել մեր ինստիտուտներում: Օդաչուներին, հրթիռայիններին, ռազմական ինժեներներին... Թերեւս առայժմ Ռուսաստանում, սակայն այս տարվանից ուսումն այնտեղ վճարովի է: Ուրեմն ինչպես վարվել: Հրաժարվել ազգային կադրեր, մասնագիտացված բանակ ունենալու գաղափարից, «գնել» վարձկաններ, թե... թե ամեն դեպքում ժլատություն չանել՝ կրկնակի չվճարելու համար: Ընդ որում ոչ միայն նյութապես, այլ նաեւ բարոյապես: Գուցե մեր երեխաներից ոչ թե խլենք մեր ընդհանուր երջանկությունը, այլ ընդհակառակը, նպաստենք դրան: Գուցե սովորենք պետական մոտեցում ցուցաբերել այն ամենի հանդեպ, ինչ վերաբերում է պետությանը, չհամարելով որ որոշ բաներ սոսկ մանրուքներ են եւ այն էլ՝ երկրորդական: Որ երեխաները կարող են սպասել, իսկ մեծերին ավելի անհրաժեշտ է: Որ որոշ մեծեր պարտավոր են վերաբերվել ըմբռնումով, իսկ մյուսները...

Ռազմամարզական լիցեյը՝ ապագա մասնագիտացված կադրերի միակ դարբնոցը պետք է մեզ բոլորիս եւ պետությանը: Լուսավորության նախարարությունը, որի ենթակայության տակ այն գտնվում է, կարծում եմ չի կարող նրան դուրս բերել նյութական թշվառությունից եւ բարոյական ճնշվածությունից: Հավանաբար բանական կլինի պաշտպանության, ներքին գործոց, պետանվտանգության նախարարությունների հովանավորությունը, որոնց նույնպես հետաքրքրում են լիցեյի՝ շրջանավարտները: Մի բան պարտադիր է՝ դա այն հարցը չէ, որին կարելի է վերաբերվել թեւերը կախելով:

Ուրեմն մեր այսօրվա հանցավոր անտարբերությունը, եթե ոչ ներկայումս, ապա ապագայում հենց մեր դեմ էլ շուռ է գալու:

ԻԴԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ

---

**Օտար մամուլ**

# ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԸ ՏԱՐԱԾՈՒՄ Է ԻՐ ԱԶԴԵՑՈՒԹՅՈՒՆԸ ԿՈՎԿԱՍԻ ՈՒՂՂՈՒԹՅԱՄԲ: ՆՈՐ ԴԵՐ ԻՍՐԱՅԵԼԻ ՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՐ

*Մոտ ժամանակներս հրեական պետությունը դիվանագիտական հարաբերություններ կհաստատի մահմեդական Ադրբեջանի հետ, որն ակնկալում է ռազմական համագործակցություն*

**Ահա այս վերնագրերի տակ ֆրանսիական «Ֆիգարո» թերթի թղթակից Պիեռ Ռուսլենը Բաքվից անցյալ շաբաթ մի ընդարձակ նյութ է հաղորդել իր թերթին, ուր նա նկարագրում է նոր կայացող Ադրբեջանի մտահոգությունները եւ հոգսերը, ինչ վերաբերում է շրջանի պետությունների հետ հարաբերություններին, Հայաստանի հետ ձգձգվող պատերազմի պայմաններում սեփական բանակ ստեղծելուն, այդ առումով Իսրայելից սպասվող որոշակի ակնկալիքներին:**

«Արեւմտյան տերությունները՝ Ֆրանսիան եւ Մ. Նահանգները Կասպից ծովի ափին դեռեւս դեսպանատներ չունեն, նրանք առայժմ մի-մի հարկ տեղավորվել են հյուրանոցների համարներում: Իսրայելը դիվանագիտական հարաբերություններ չունի Բաքվի հետ, սակայն ծովեզրին գրոսնելիս առաջ է գալիս Դավիթի աստղով մի ցուցանակ, որ նշում է հրեական գործակալության նստավայրը, գրում է թղթակիցը: Հրեական այդ գրասենյակները, շարունակում է լրագրողը, Կովկասից հրեաների արտագաղթը կազմակերպելու անվան տակ Իսրայելի կենտրոնական նյարդային համակարգն են նախկին միութենական հանրապետություններում, տվյալ դեպքում Հայաստանի հետ խիստ առճակատման մեջ գտնվող Ադրբեջանում, որ նաեւ թիրախ է Իրանի եւ Թուրքիայի ազդեցությունների պայքարի:

Լեւ Բարանդին, խիտ, կախված բեղերով, կապույտ թիկնոցի օձիքը մինչեւ ականջները բարձրացրած, «Երուսաղեմի մարդն» է Բաքվում: Այս քաղաքում, ուր լուռ իրար են խաչվում թուրք խորհրդականները, Թեհրանից ժամանած մորուքավոր քարոզիչները եւ ամերիկյան ու բրիտանական նավթային ընկերությունների ներկայացուցիչները, Բարանդին հետախուզական վեպերի իսկական լրտեսի է նման:

Սիոնիստական կազմակերպության պատվիրակը գործում է բացահայտ: Մի թիկնապահ հսկում է նրան: *«[illegible] նոր է ձեւավորվում այստեղ*, ասում է նա, *եւ մահափորձը աշխարհառազմավարական խաղի կողմերից մեկը կարող է դիտվել, որ խաղացվում է Կովկասում խորհրդային կայսրության փլուզումից հետո»*:

Լեւ Բարանդին շատ քիչ է խոսում Իսրայելում իր անցյալի մասին: Նա ծնունդով Վրաստանից է եւ Իսրայել է մեկնել 70-ական թվականներին: Նրան Բաքու ուղարկեցին Ծոցի պատերազմի օրերին «գնահատելու համար իրավիճակը»: Այսօր նա իրեն համարում է Կովկասում հրեական պետության «աչքերն ու ականջները» եւ աշխուժորեն նախապատրաստում է Իրանին հարեւան այդ երկրի հետ ավելի տեւական հարաբերություններ հաստատելը, երկիր, որ հարուստ է նավթի պաշարներով, սակայն կարիք ունի ռազմական օգնության:

### Հակակշռել հայերին

Լեւ Բարանդին շաբաթական ուղիղ օդային կապեր է հաստատել Բաքվի, Թբիլիսիի եւ Թել-Ավիվի միջեւ: Նա չափչփել է Կովկասի հին հրեական համայնքները, որոնք մեծ մասամբ սերտաճած են տեղական ընտրախավերին, եւ ամենաբարձր մակարդակով մուտք ու ելք ունի Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարություն, նույնիսկ Էլչիբեյի մոտ, որը նրան ընդունում է հաճախ շաբաթը մի քանի անգամ:

Նա արդեն կարողացել է Ադրբեջանից տեղափոխել մոտ 4800 հրեա եւ վրաց-աբխազական բախումների ընթացքում մի օրվա մեջ կազմակերպել երեք գերշտապ թռիչք Սուխումից: Սակայն ինչպես այստեղ Ադրբեջանում, նախկին խորհրդային մահմեդական այլ հանրապետություններում նույնպես հրեական գործակալության միակ նպատակը հրեաներ տեղափոխելը չէ Իսրայել:

Լեւ Բարանդին լավ է ընդունվում Բաքվի իշխանությունների կողմից, որովհետեւ սրանք հույս ունեն Իսրայելի միջոցով ստանալ այն, ինչ նրանց մերժում են արեւմտյան տերությունները: Հայաստանի հետ առճակատումն այստեղ մտահոգության առարկա է: Այն հարյուր հազարավոր մարդկանց փախստական է դարձնում եւ ծանրանում երկրի զգալի հնարավորություններ ունեցող տնտեսության վրա:

Եվրոպան համարվում է հայասեր, միեւնույն ժամանակ ամերիկյան կոնգրեսը Մ. Նահանգներում ընտրությունների ժամանակ արգելեց ցանկացած օգնություն Ադրբեջանին, մինչեւ որ սա չվերացնի Ղարաբաղի շրջափակումը:

Ադրբեջանի պատասխանատուները մտահոգված են Միացյալ Նահանգներում եւ Ֆրանսիայում ապրող սփյուռքահայերի կշռով: Արեւմուտքում առճակատման վերաբերյալ սեփական տեսակետը պաշտպանելու գործում նրանք հույսը դնում են Իսրայելի եւ նրա ազդեցության վրա: Հրեական գործակալությունը խաղում է մինչեւ վերջ: Ադրբեջանի պաշտպանության նախարարության կողմից ղեկավարվող մի բարեգործական հաստատություն ստեղծվել է տեղի հրեական համայնքի կողմից: Բաքվի հրեա երեխաներից կազմված «Հաթիքվա» երգչախմբի ելույթներից հավաքված միջոցներն ուղղակի կերպով փոխանցվում են պատերազմից տուժածների այդ հաստատությանը: *«Դա անտարակույս քաղաքական քայլ է»*, հաստատում է արեւմտյան դիվանագետներից մեկը:

Ադրբեջանի նոր վարչակարգը ցանկանում է, որ հրեական պետությունն ավելին անի: *«Մենք շատ ենք շահագրգռված Իսրայելի հետ ռազմական համագործակցությամբ*, խոստովանում է Էլչիբեյը: *Նրանք լավ տեխնոլոգիա ունեն եւ գերազանց զենքեր են արտադրում»*:

### Զենքի կարիքի ծավալը

*«Սակայն մենք չենք ուզում*, ավելացնում է նա, *որ այդպիսի համագործակցությունը վատ աչքով նայվի: Բոլոր դեպքերում Իսրայելի հետ դիվանագիտական հարաբերություններ կհաստատվեն մեկ կամ երկու ամսից»*, վստահեցնում է նա:

Այցը Աղդամի կայազոր բավական է չափելու ռազմական կարիքների ծավալը: Եթե նախկին բանակի պահեստներից հայթայթված զենքը թափված է սեւ շուկայում, կարգուկանոն թվում է չկա: Մորթե փափախով ու կոկված բեղերով մեկը՝ գումարտակի հրամանատար Ֆահրադ Ասկերովն ավելի շատ նման է զինյալների պարագլխի, քան կանոնավոր բանակի սպայի:

### ՆԱՏՕ-ի կանոնները

*«Մենք պրոֆեսիոնալ բանակ չունենք»*, բողոքում է նախագահ Էլչիբեյը: Միաժամանակ նա ասում է, որ այդ առումով Թուրքիայի հետ համագործակցության մի ծրագիր կա: 30–40 սպաներ հինգ տարով ուղարկվել են սովորելու Թուրքիայի ռազմական ակադեմիայում: Որոշ թվով թուրք հրահանգիչներ այժմ Ադրբեջանում օգնում են նրանց Հայաստանի դեմ պատերազմում:

Բաքվում նախարարական կաբինետների միջանցքներում օրեցօր ավելանում է թուրքերի թիվը: Էլչիբեյն ուզում է իր երկիրը դարձնել Արեւմուտքի եւ Արեւելքի խաչմերուկը: Նա ընտրել է Արեւմուտքին բացվելու թուրքական մոդելը եւ կարողացածին չափ դիմադրում է հարեւան Իրանի արմատականության ազդեցությանը, ուր ապրում են մոտ քսան միլիոն ադրբեջանցիներ:

*«Երբ բարձրացնում եմ այդ հարցը, Իրանը դառնում է իմ թշնամին»*, ասում է նա: *«Մի օր Ադրբեջանը կլինի միացյալ. Հյուսիսային Ադրբեջան եւ Հարավային Ադրբեջան»*, որն այսօր դեռ իրանյան է:

Սակայն Բաքվի վարչակարգը կարծես թե հուսահատված է Անկարայի հետ հյուսվող կապերից: *«Մենք կարծում էինք, թե Թուրքիան մեզ ռազմական օգնություն պետք է ցույց տա*, խոստովանում է խորհրդարանի նախագահ Իսա Ղամբարովը: *Սակայն հասկացանք, որ դա այնքան էլ հեշտ չի լինի»*: Էլչիբեյն ավելի ճշգրիտ է. *«Անկարան պաշտպանում է սեփական շահերը: Նրանք մեզ բացատրեցին, որ չեն կարող ՆԱՏՕ-ի կանոններից դուրս գալ»*: Ուստի թուրքական օգնությունը սահման ունի: Իսրայելը կարող է մի օր դրան ավելացնել իր օգնությունը: Երբ ուզում ես ամեն ինչով իսկական բանակ ստեղծել՝ բացի հրեական պետությունից շրջանի ո՞ր երկրին պիտի դիմես:

Մ. Նահանգները, որի ձեռքերը կապված են Կոնգրեսի արգելքներով, կարող է այստեղ իր հաշիվը գտնել: Այդպիսի դերաբաշխման նախանշաններ կան, ասում է շրջանին լավ ծանոթ մեկը: Բաքուն օգնության խնդրանք է հղել Երուսաղեմ: Պատասխանը պաշտոնապես բացասական է եղել: Երբ այդ մասին հարցրինք Լեւ Բարանդինին, նա վեր քաշեց ուսերը, ժպտաց եւ բարձրացրեց կապույտ թիկնոցի օձիքը:

*«Ֆիգարո», 17 նոյեմբեր 1992*

digitised by A.R.A.R.@

**Բալկաններ**

# ՀՈՒՆԱՍՏԱՆԸ ԵՎՐՈՊԱՅԻ ԵՎ ԲԱԼԿԱՆՆԵՐԻ ՄԻՋԵՎ

*«Չպետք է թույլ տալ, որ կրոնական որեւէ պատերազմ ապակայունացնի մեր շրջանը», ասում է Հունաստանի վարչապետ Կ. Միցոտակիսը*

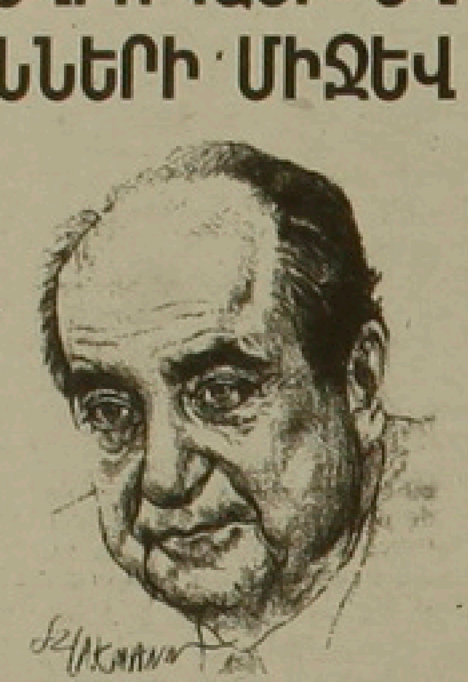

**— Եվրոպայի կառուցման արդի դժվարությունները, որոնցից են դանիացիների կողմից Մաաստրիխտի մերժումը, ֆրանսիացիների կես բերան ասած «այո»-ն եւ բրիտանացիների ձգձգումները, մտահոգո՞ւմ են ձեզ, արդյոք։ Դուք հիասթափվա՞ծ եք։**

— Դրանք մեզ մտահոգում են, բայց չեն հիասթափեցնում։ Գիտեք, Հունաստանում առանձնահատուկ հոգեբանություն գոյություն ունի Եվրախորհրդի առնչությամբ։ Մեր պահպանողական կուսակցությունն էր, որ ժամանակին վճռեց Հունաստանը մտցնել ընդհանուր շուկայի մեջ։ Սոցիալիստները դրան հակադրվել էին եւ նույնիսկ լքել խորհրդարանը քվեարկության պահին։ Բայց բարեբախտաբար իրավիճակը փոխվել է. հույների գերակշիռ մեծամասնությունն այսօր եվրոպամետ է եւ սոցիալիստները եւս մեզ հետ միասին վավերացրել են Մաաստրիխտի պայմանագիրը։ Ի դեպ, մենք Եվրախորհրդում պայմանագիրը վավերացրած երրորդ երկիրն ենք։

Հույները կողմնակից են Եվրոպային եւ մանավանդ քաղաքական պատճառներով։ Մեզ համար, որ տարիներ շարունակ տուժել ենք տնտեսական վատ կառավարումից, պատվաբեր է դրամական միությանը մասնակցել կարողանալը. Եվրոպայում իսկական ընդհանուր դրամ ունենալը, որը կլուծի շատ խնդիրներ։ Գլխավորը անվտանգությունն է եւ քաղաքական դաշինքը։ Երբ ես խոսում եմ դանիացի բարեկամներիս հետ, որոնք մերժել են Մաաստրիխտը, նրանց ասում եմ. «Դուք կարող եք ձեզ թույլ տալ քվեարկելու Եվրոպայի եւ ընդհանուր պաշտպանության դեմ, քանի որ այնտեղ հյուսիսում չունեք մեր խնդիրները»։ Եթե նրանք մեր տեղում լինեին, մեկուսացված եւ վտանգներով շրջապատված, ապա անկասկած այլ ընտրություն կկատարեին։

**— Աշխարհաքաղաքական առումով Հունաստանը բավական բարդ իրավիճակում է. Թուրքիայի հետ ձեր հարաբերությունները մնում են լարված, իսկ նախկին Հարավսլավիան ձեր դռների մոտ է։ Ձեր կարծիքով Եվրոպայի եւ Եվրախորհրդի հարավում գոյություն ունի՞ արդյոք պատերազմի վտանգ։**

— Թուրքիայի հետ մեր խնդիրները տասնամյակների պատմություն ունեն, իսկ այսօր մեր վեճերի հիմքում Կիպրոսի հարցն է։ Ես հնարավոր ամեն ինչ արեցի այդ խնդրի լուծման համար, բայց դժբախտաբար ՄԱԿ-ի հովանու ներքո Կիպրոսի Հանրապետության եւ Ռաուֆ Դենքթաշի կիպրոսցի թուրքերի միջեւ Նյու Յորքում վարված վերջին բանակցությունները լիակատար ձախողում կրեցին։ Պարզ է, որ թուրքերը չեն ուզում լուծել այդ հակամարտությունը, սակայն նրանք պետք է հասկանան, որ լուծում գտնելը համապատասխանում է իրենց շահերին։ Կիպրոսի բաժանումը մեծ խոչընդոտ է երկկողմ լավ հարաբերությունների ճանապարհին։ Մենք չենք կարող դա անտեսել, բայց մեր կողմից կշարունակենք այդ «մերձեցման» քաղաքականությունը։ Մենք դատապարտված ենք լինելու հարեւաններ, ուստի եւ հարկավոր է համատեղ ապրելու միջոց գտնել։ Մեր շրջանում հայտնվել են նաեւ նոր խնդիրներ։ Դրանք նախկինում չկային, եւ մենք ուզում ենք լավ հարաբերություններ պահպանել մեր բոլոր հարեւանների հետ։ Մի մոռացեք, որ Հունաստանը մասնակցում է ՆԱՏՕ-ին եւ Եվրախորհրդին։ Մենք խնդիրներ չենք առաջադրում։ Մենք բալկանյան միակ երկիրն ենք, որն ազգային փոքրամասնություններ չունի. Թրակիայի մահմեդական փոքր համայնքն օգտվում է բոլոր իրավունքներից։ Մեզ հետաքրքրում է շրջանի կայունությունը եւ մեր շրջապատում տեղի ունեցող իրադարձությունները մտահոգում են մեզ. Բուլղարիան հաղթահարում է անորոշությունների փուլը. Ալբանիան որոնում է իր ուղին, բայց բախվում է տնտեսական մեծ դժվարությունների։ Այնտեղ իրավիճակն առնվազն քաոսային է։

**— Եւ շատերը գաղտնի ներգաղթում են Հունաստան։**

— Իրոք։ Դա մեզ համար ամենալուրջ խնդիրն է, քանզի գրեթե կես միլիոն նոր ներգաղթյալներ ունենք։ Դրանք միայն ալբանացիներ չեն։ Կան նաեւ սերբեր, բուլղարներ, լեհեր եւ այլն։ Նրանք կազմում են բնակչության մոտ 5 տոկոսը եւ դա զգալի է։

**— Սերբիայի եւ Չեռնոգորիայի դեմ ՄԱԿ-ի հաստատած տնտեսական եւ առեւտրական արգելքը վնասո՞ւմ է Հունաստանին։**

— Այո, եւ մեզ անարդարացիորեն մեղադրել են այդ արգելքի խախտման մեջ։ Ճիշտ է, Հարավսլավիայի տարբեր հանրապետություններին մեր մատակարարած նավթամթերքները մասնակիորեն եւ անկախ մեր կամքից հասել են Սերբիա։ Սակայն միջոցներ ձեռնարկվել են, վեճը լուծված է, քանզի ամբողջ Հարավսլավիային մեր մատակարարումները ժամանակավորապես ընդհատված են մինչեւ Եվրախորհրդի նոր որոշումը, որը պետք է առավել արդյունավետ դարձնի արգելքը։ Իրականում Հունաստանն այսօր միակ երկիրն է, որը լիովին հարգում է արգելքը, քանզի նավթամթերքներ են ստացվում ամեն տեղից՝ Թուրքիայից, Բուլղարիայից, Ռումինիայից, Հունգարիայից, Ռուսաստանից եւ այլն։ Ուզում եմ հիշեցնել, որ մենք ավանդաբար շատ լավ հարաբերություններ ենք ունեցել Սերբիայի հետ։ Մենք սերբերի հետ կողք-կողքի մարտնչել ենք երկու աշխարհամարտերի ժամանակ, պատմական կապերը շատ ամուր են, եւ մենք բնականաբար կուզենայինք պահպանել այդ բարեկամությունը։ Միաժամանակ մենք նախեւառաջ եվրոպացիներ ենք։

Ինչ վերաբերում է Հարավսլավիային, միշտ չէ, որ մենք համաձայն ենք եղել Եվրախորհրդի քաղաքականությանը, եւ ես հավատացած եմ, որ մենք իրավացի ենք եղել։ Անձամբ ես դեմ եմ եղել Խորվաթիայի եւ Սլովենիայի, բայց մանավանդ Բոսնիայի ու Հերցեգովինայի անհապաղ դիվանագիտական ճանաչմանը։ Դա ողբերգական սխալ էր, որը դժբախտաբար թույլ տրվեց եւ որը քաղաքացիական պատերազմ առաջացրեց։ Իմ կարծիքով, հնարավոր կլիներ դրանից խուսափել, չարագացնելով Բոսնիայի ճանաչումը։

Այժմ պետք է ջանալ գտնելու նոր սկզբունքների վրա հիմնված քաղաքական լուծում։ Մենք պետք է ընդգծենք, որ նախկին Հարավսլավիայի թե ներքին եւ թե արտաքին սահմաններն անխախտելի են։ Ազգային փոքրամասնությունները պետք է արժանանան միատեսակ վերաբերմունքի։ Կարելի է նույնիսկ շատ լայն ինքնավարություն տալ Խորվաթիայի սերբերին կամ Կոսովոյի ալբանացիներին, բայց ինքնորոշում երբեք։ Սահմանների փոփոխության քննարկման հարց չկա։ Կարծում եմ, որ Սայրըս Վենսի եւ լորդ Օուենի առաքելության համար Ժնեւի խորհրդաժողովի շրջանակներում լուծում գտնելը ճիշտ ճանապարհ է։

**— Ըստ երեւույթին դուք վախենում եք շրջանի ընդհանուր ապակայունացումից։**

— Դա իրական վտանգ է եւ չպետք է թույլ տալ, որ կրոնական որեւէ պատերազմ ապակայունացնի մեր շրջանը։ Վերջապես հարկավոր է գտնել Բոսնիայի իրոք դժվար ու բարդ խնդրի լուծումը։ Կարծում եմ, որ սերբերը եւ խորվաթները կարող են շատ հեշտությամբ լեզու գտնել, սակայն ոչ ի վնաս մահմեդականների։ Ճիշտ է, մահմեդականները սխալներ են գործել, բայց պետք է նկատի առնել երեք ազգությունների իրավունքները հարգող համաձայնություն։ Անձամբ ես կարծում եմ, որ կարելի է այդ հարցը քննարկել սերբերի հետ եւ որ Սլոբոդան Միլոշեւիչը պատրաստ է այդ քննարկմանը։ Նրա դերը կարող է դրական լինել։ Համենայն դեպս անկարելի է նրան անտեսել։

**— Այս պատերազմի սկզբից ի վեր հավաստում են, թե Միլոշեւիչը քաղաքական եւ ռազմական տեսակետներից օգնել է Խորվաթիային, իսկ ապա նաեւ Բոսնիայի սերբերին։ Արդյոք նրա նպատակը չէ՞ բոլոր սերբերին միեւնույն պետության մեջ հավաքելը։**

— Նա պետք է ըմբռնի, որ մեծ Սերբիայի գաղափարն անիրագործելի է եւ պետք է հրաժարվի դրանից։ Այս ձեւով հնարավոր չէ լուծում գտնել։ Բայց եթե սկսենք խոսել սահմաններից, ապա ամեն ինչ կտապալվի։ Ի սկզբանե սա է եղել իմ դիրքորոշումը։ Եվրոպայի մասնատման գործընթացը խելահեղություն է։ Եվրոպայի հարավում պետք է խուսափել վառոդակույտից, անենք Կոսովոյում հնարավոր կոնֆլիկտից եւ պաշտպանել Սայրըս Վենսի եւ լորդ Օուենի առաքելությունը։ Հունաստանը կարող է իր դերը խաղալ, փորձելով սերբերի վրա ազդել ճիշտ ուղղությամբ։

**— Եվրախորհուրդը եւ ԱՄՆ-ը ճանաչել են Սլովենիան, Խորվաթիան եւ Բոսնիա-Հերցեգովինան։ Եվրախորհրդի երկրները եւ Վաշինգտոնը պատրաստ էին ճանաչելու Մակեդոնիան, բայց Հունաստանը ընդդիմացավ. նա չի ուզում, որ նախկին Հարավսլավիայի այդ հանրապետությունը կրի մի անուն, որը պատմականորեն իրենն է համարում։ Մոտենո՞ւմ ենք արդյոք փոխզիջման։**

— Մեր գործընկերներն անմիջապես չըմբռնեցին այդ ճանաչման հետեւանքների լրջությունը հույների համար։ Այս ամենը կապված է պատմության հետ. «Մակեդոնիա» կոչվող այդ հանրապետությունը ստեղծվեց երկրորդ աշխարհամարտից հետո Ստալինի եւ Տիտոյի կողմից՝ մեր շրջանում կոմունիստների ծրագրերն իրագործելու, այսինքն Մեծ Մակեդոնիա ստեղծելու եւ հետեւաբար Հունաստանը մասնատելու նպատակով։ Դա սկիզբն էր։ Հունաստանը չի կարող անտեսել «Մակեդոնիա» բառի իմաստը, որը խորհրդանշում է կոմունիստների ծավալապաշտական այդ քաղաքականությունը եւ որի գործող անձինք նախկին Հարավսլավիայում եւ մանավանդ Սկոպյեում դեռեւս մնում են իշխանության գլուխ։ Ահա թե ինչու հույներն այդքան զգայուն են այս հարցի նկատմամբ։

Այդուհանդերձ մենք լավագույն մտադրություններն ունենք Սկոպյեի նկատմամբ, պայմանով, որ այդ հանրապետությունը պաշտոնապես (համենայն դեպս իր սահմաններից դուրս) չկրի այն անունը, որը Հունաստանին է պատկանում։ Դեռ վերջերս ես նրանց ղեկավարներին առաջարկեցի կնքել մասնավորապես սահմանների անձեռնմխելիության, տնտեսական համագործակցության եւ մարդասիրական օգնության համաձայնագրեր։ Մեր քայլը կառուցողական է, մենք հետին մտքեր չունենք եւ անկեղծորեն ցանկանում ենք, որ այդ անկախ հանրապետությունը գոյություն ունենա։

**— Հարավսլավիայում հակամարտությունը խորանում է, իսկ խաղաղության հեռանկարներն ավելի ու ավելի անորոշ են թվում։**

— Չպետք է հուսահատվել։ Իմ նշած որոշ հիմնական սկզբունքներ պետք է հարգվեն։ Հարկավոր է արդարամիտ լինել եւ միատեսակ վերաբերմունք հանդես բերել բոլոր մասնակից կողմերի հանդեպ, եւ Հունաստանը ջանում է դա անել։ Անկարելի է անտեսել սերբերին, քանզի այդ դեպքում անհնար է որեւէ լուծում։ Այս ողբերգության մեջ մենք հույներս մեծ ըմբռնում ենք գտել Ֆրանսիայի եւ նախագահ Միտերանի կողմից, որի հետ ես պետք է հանդիպում ունենամ եկող երեքշաբթի Փարիզում։

*«Le Monde», 19 նոյեմբեր 1992*

**Խմբագիր**

**Անդրկովկասի անկայունությունը կարող է խափանել Ղազախստան-Նովոռոսիյսկ նավթամուղի շինարարությունը։** Ղազախստանի էներգետիկայի նախարարության նավթի եւ գազի գլխավոր վարչության պետ Ռոյալ Կասպիականը անհանգստություն է հայտնել Անդրկովկասի անկայունության կապակցությամբ, ինչը նրա կարծիքով կարող է ազդել Օրբուրա (Ղազախստան)-Աստրախան-Գրոզնի-Նովոռոսիյսկ նավթամուղի շահագործման ժամկետների վրա։ «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում նա հայտնել է, թե նավթամուղի շինարարությունը մոտ է ավարտին։ Մնացել է կառուցել միայն Գրոզնի-Նովոռոսիյսկ հատվածը։ Կասպիականի անհանգստությունը պայմանավորված է նրանով, որ նավթամուղը անցնում է Գրոզնիով։

Նրա խոսքերով, շինարարությունը «միլիարդավոր դոլլարներ է արժենում», եւ վտանգավոր է «անհանգիստ» հանրապետությունների միջոցներ ներդնել։

Շինարարությանը մասնակցում են Ղազախստանը, Ռուսաստանը, Ադրբեջանը եւ Օմանը։ Մեծ միջոցներ են ներդրվել Նովոռոսիյսկի նավահանգստի վերակառուցման համար։

Կասպիականը հայտնեց, թե մշակվել է այլընտրանքային տարբերակ, ըստ որի նավթամուղը Բաքվով կհասցվի Թավրիզ, իսկ այնտեղից երկու ուղղությամբ՝ Սեւ եւ Միջերկրական ծովերի ափերը։ Նրա խոսքերով, դա առավել էժան տարբերակ է, քանի որ Գրոզնիից Բաքու [illegible] կարելի է ծառայեցնել այդ նպատակին։ Մնում է կառուցել միայն [illegible] հատվածը։ Ղազախստանը խիստ շահագրգռված է նավթամուղի կառուցմամբ, քանի որ Թենգիզի հանքավայրերի նավթը, որը շահագործում է ամերիկյան «Շեւրոն» ընկերությունը, հիմնականում նախատեսված է արտահանման համար։

**Լուրերի Հոսք**

## «Թուրքիայի լեռներից եւ քարանձավներից հանելու ենք զինյալներին»

Անկարայում ներկայացնելով այժմյան թուրքական կոալիցիոն կառավարության մեկ տարվա աշխատանքի արդյունքները, Թուրքիայի վարչապետ Սուլեյման Դեմիրելն ասաց. «Գործնականորեն PKK-ն արմատախիլ է արվել Իրաքի հյուսիսում։ Թուրքական բանակը կարողացավ կազմալուծել այս խմբավորումը, որի անդամների թիվը 7-8 հազար է եւ որը լավ զինված եւ հանդերձավորված է»։ Դեմիրելն ավելացրեց, թե «մենք Թուրքիայի լեռներից ու քարանձավներից հանելու ենք զինյալներին, եւ այս գործողությունը կատարվելու է օրենքի եւ օրինաչափության շրջանակներում»։

## «Երուսաղեմը գրավված արաբական հողերի անբաժանելի մասն է»

Վատիկանի արտգործնախարար մոնսինյոր Կլաուդիո Չելլին, որը նոյեմբերի 20-ին Իսրայելից ժամանեց Ամման, հայտարարեց, թե «Վատիկանի եւ Իսրայելի միջեւ դիվանագիտական հարաբերությունների ստեղծումը ժամանակ է պահանջում»։ Մոնսինյոր Չելլին Ամմանում հանդիպեց Հորդանանի արտգործնախարար Ք. Աբու Ջաբերին եւ նրա հետ քննարկեց միջինարեւելյան խաղաղության գործընթացը։ Աբու Ջաբերն ընդգծեց Վատիկանի դերը, որն ըստ նրա «նպատակ ունի շրջանում խաղաղություն հաստատել»։ Նա շեշտը դրեց միասնական արաբական Երուսաղեմի վրա, նշելով, որ Երուսաղեմն արաբական գրավված հողերի անբաժանելի մասն է։

## Ալ-Ռիադը դատապարտում է Իրանին

Ըստ Մոնտե Կառլո ռադիոկայանի նոյեմբերի 21-ի տեղեկության, Ալ-Ռիադում լույս տեսնող «Ուկազ» թերթն ակնարկելով Իրանին, որը վերջերս ծոցի արաբական պետությունների օրինականությունը կասկածի տակ էր դրել, գրել է, թե «չի երեւում, որ Սադդամ Հուսեյնի ստացած դասից հետեւություն արեցին մյուսները, ինչպես նաեւ չի թվում, որ դա շրջանում վերացրեց արկածախնդրության կրկնության հնարավորությունները»։ Թերթը միաժամանակ դատապարտեց այն մերժված փորձերը, որոնք նպատակ ունեն «միջամտել շրջանի երկրների ներքին գործերին, ազդել ժողովուրդների վրա, խնամակալություն պարտադրել նրանց եւ գերիշխել որոշումների վրա, ինչպես նաեւ այնտեղի քաղաքական եւ գաղափարախոսական մտքեր սերմանել, որոնք անընդունելի են այդ երկրներում»։

## Ահաբեկչական գործողություն Հնդկաստանում

RFI կայանը հաղորդում է, որ հնդկական Ասամ նահանգում շարժական պայթյունի հետեւանքով զոհվել է 40 մարդ։ Իշխանությունները ահաբեկչության պատասխանատվությունը դրել են անջատողական ուժերի վրա։

## Եվրոպական դրամների ապակայունացման սպառնալիք

Ֆրանսիական RFI կայանը հաղորդում է, թե Իսպանիան եւ Պորտուգալիան արժեզրկել են իրենց դրամը 6 տոկոսով։ Գերմանիայի ֆինանսների նախարարը վստահեցրել է եվրոպացիներին, որ երկիրը [illegible] դրամական կայունությունը [illegible] դրամի արժեզրկման [illegible] BBC կայանը հաղորդում է, թե դրամի արժեզրկման հաջորդ զոհերը լինելու են Դանիան եւ Իռլանդիան։

digitised by A.R.A.R.@

Լուրերի Հոսք

## Չինվորական վերնախավը ճշտում է ազատվել կապանքներից

Ինչպես հաղորդում է RFI կայանը, Գերմանիայի պաշտպանության նախարարը դիմել է երկրի կառավարությանը արագացնելու նախկին Հարավսլավիայում ՄԱԿ-ի ռազմական ծրագրերին Գերմանիայի զինված ուժերի մասնակցության որոշումը: Կայանը հիշեցնում է, թե Գերմանիայի սահմանադրությունն առայժմ արգելում է բանակի նման գործողությունները: Միաժամանակ Բոսնիայի նախագահ Իզեթբեկովիչը դիմել է ՄԱԿ-ին, որպեսզի սա խոչընդոտի սերբական բանակի կողմից «Սկադ» տիպի հրթիռների տեղադրմանը Բոսնիայի սահմանի վրա, որով նա փոխհատուցում է ՄԱԿ-ի կողմից օդուժի կիրառման վրա դրված արգելքը:

## Տաջիկստանում շարունակվում է արյուն հոսել

Գերագույն խորհրդի նստաշրջանի գումարումը եւ նոր նախագահի ընտրությունը ոչ միայն չեն կայունացրել, այլեւ ավելի են սրել իրադրությունը Տաջիկստանում: RFI կայանը հաղորդում է, որ համայնավարամետ ուժերը հարձակողական գործողություններ են ձեռնարկել իսլամականների դեմ, որի հետեւանքով զոհվել են հարյուր խաղաղ բնակիչներ: Ըստ BBC կայանի հաղորդագրության, իսլամականների կողմից վերահսկվող Դուշանբեի ռադիոյին ռադիոն հայտարարել է, թե «նոր իշխանությունների նպատակն է փլուզել երկիրը», իսկ իսլամականների առաջնորդ Աքբար Թուրաջոն Զոդան նոր իշխանություններին որակել է իբրեւ հակաժողովրդական: Միայն Ռուսաստանի տեղեկատվական միջոցներն են, որ լավատեսական հաղորդագրություններ են տալիս Տաջիկստանում իրավիճակի կայունության անդրադարձման մասին:

## Մոլդովացիները փախչում են իրենց երկրից

Կանադայի Գանդեր օդանավակայանում «Աերոֆլոտ»-ի 88 ուղեւորներ քաղաքական ապաստան են խնդրել տեղի իշխանություններից: Նրանց մեծամասնությունը մոլդովացիներ են, կան նաեւ ուկրաինացիներ: «Ազատություն» կայանի մեկնաբանը դա բացատրում է Մոլդովայում իշխանությունների անձեռնհասության հետեւանքով ստեղծված տնտեսական ծանր իրավիճակով:

## Ֆրանսիան միայնակ դժգոհում է

RFI կայանը հաղորդում է, թե պաշտոնական Փարիզը իր խոր դժգոհությունն է արտահայտել Արեւմտյան Եվրոպայի եւ ԱՄՆ-ի միջեւ ԳԱՍՏ-ի շրջանակներում ձեռք բերված համաձայնություններից:

## Վրացական փողերը տպվում են Ֆրանսիայում

Վրաստանի վարչապետ Թենգիզ Սիգուան խորհրդարանի նիստում հայտարարել է, թե վրացական դրամանիշերն արդեն տպվում են Ֆրանսիայում: Վարչապետը չի հայտնել, թե երբվանից է շրջանառության մեջ մտնելու ազգային արժույթը:

## Հակասեմիտիզմի խնդիրը Ռուսաստանում

1990-92 թթ. հրեաների նկատմամբ ազգային հակամարտության խախտման համար Ռուսաստանի դատախազությունը 24 քրեական գործ է հարուցել: Հակասեմիտիզմի հիմնախնդրին նվիրված խորհրդարանի նիստում Ռուսաստանի Գեր. մարդու իրավունքների հանձնաժողովի նախագահ Սերգեյ Կովալյովը հիշեցրեց, թե «մի քանի տասնամյակ շարունակ հակասեմիտիզմը եղել է Միության պետական քաղաքականության հիմքերից մեկը»: Սոցիոլոգիական հետազոտությունների համաձայն, անհատ հակասեմիտներ են բնակչության 2-5 տոկոսը: Առաջայում, փորձագետների կարծիքով, այդ թիվը կնվազի: ■

Մշակույթ

## Անցած շաբաթ Հայաստանի Ազգային պատկերասրահում բացվեց Հակոբ Հակոբյանի ցուցահանդեսը

# «Ես սիրում եմ նկարել եւ նկարում եմ»

Ուղիղ 30 տարի առաջ 1962 թ. նոյեմբերին հայրենիք եկավ գեղանկարիչ Հակոբ Հակոբյանը: Այն ժամանակ նա 40 տարեկան էր արդեն հասուն, կերպարվեստում իր ոճն ու ուղղությունը գտած նկարիչ: Գալուց մեկ տարի առաջ նա իր լավագույն գործերն արդեն ուղարկել էր Հայաստան որպես հոգու պարտք եւ նվիրվածության առհավատչյա: Ստեղծագործական գործունեության այդ վաղ, այսպես կոչված եգիպտոսյան շրջանին պատկանող գործերը մյուս աշխատանքների հետ միասին այս օրերին ցուցադրվում է նոյեմբերի 21-ին բացված անհատական ցուցահանդեսում: Վերջինիս համար Հայաստանի Ազգային պատկերասրահը տրամադրել է մի քանի դահլիճներ: Իր այցելությամբ նկարչի վաստակը հարգելու էր եկել հանրապետության նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը:

Այս ցուցադրանքը նախորդներից տարբերվում է նրանով, որ առաջին անգամ են նկարչի ստեղծագործական կյանքի բոլոր շրջանները ներկայացնող մոտ 150 աշխատանքներ մի հարկի տակ մեկտեղված: Դրանք այցելուին պարզորոշ պատկերացում են տալիս արվեստագետի անցած ուղու մասին եւ մի տեսակ հաշվետվության բնույթ հաղորդում ցուցահանդեսին 70-ամյա նկարչի հաշվետվությունն իր ժողովրդին: Մեր առանձնազրույցում Հ. Հակոբյանն այդպես էլ ասաց, նաեւ ավելացրեց. *«Ես պարտավոր եմ ցույց տալ, որ շարունակում եմ աշխատել»*:

Պատերին մեզ շատ ծանոթ, նաեւ անծանոթ նկարներ են: Անծանոթ, որովհետեւ ստեղծվել են վերջին տարիներին ու ամիսներին, նաեւ օրերին: Շտապում է վրձնի վարպետը: *«Չպետք է սպել, թե երբ կգա լավ օրը: Ես սիրում եմ նկարել եւ նկարում եմ»*, ասում է նա: Գերակշռողը դարձյալ բնապատկերներն են եւ նատյուրմորտները արված յուղաներկով եւ ջրաներկով: Զարմանալին այն է, որ թվում էր, թե իր ոճով եւ նախընտրած ձեւի մեջ նկարիչն արդեն հասել է կատարելության մի սահմանի եւ հետագա զարգացման տեղ այլեւս չկա, այլապես կրկնությունն անխուսափելի կլինի: Մինչդեռ դիտում ես նրա

դաժի շարունակություն հանդիսացող Սեւանա լճի մերձափնյա տեսարաններն ու Արարատները, թափանցիկ անոթներով ու ափսեներով նատյուրմորտները եւ համոզվում, որ

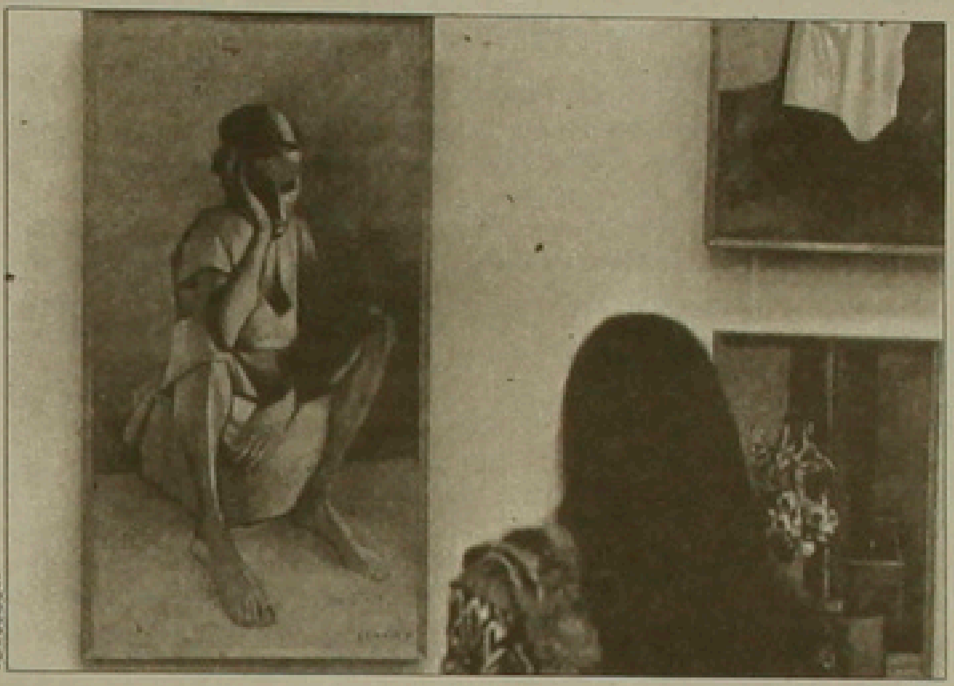

դրանց հեղինակն իր ասելիքն ամենեւին էլ չի սպառել, որ նա շարունակում է լիարյուն ստեղծագործել եւ հիացնել դիտողին: Նրա արվեստն ամբողջությամբ եւ ամեն մի ստեղծագործություն առանձին-առանձին ամենեւին էլ զարմացնելու միտումով չի ստեղծված, բայց ուշագրավն այն է, որ դրանք նախեւառաջ ազդեցություն են գործում դիտողի վրա:

Այստեղ հարկ չկա խոսել Հայաստան աշխարհի հակոբյանական ընկալման, դրա գեղարվեստական ինքնատիպ վերարտադրման մասին: Հիշեցնենք միայն, որ մինչ նրա հայտնվելը մեզանից ոչ մեկն այդ կերպ չէր ընկալում մեր երկիրը, մեզ շրջապատող բնությունը: Ե՛ւ մենք, ե՛ւ մեր հյուրերը Հայաստանը հիմնականում տեսնում էին Սարյանի աչքերով եւ նրա վառ գույներով: Եկավ Հակոբյանը, հրամցրեց իր Հայաստանը, եւ մենք տեսանք ու ճանաչեցինք մեր հողը բոլորովին նոր կողմից, նոր գույներով ու երանգներով: Սա է ճշմարիտ արվեստի մոգական ուժը, նրա զարմանահրաշ «հայտնագործություններից» մեկը: Վերափոխելով Դավիթ Անհաղթի հանրահայտ խոսքերը կարող ենք ասել. *«Ինչպե՞ս կարող է եզր ունենալ կերպարվեստը, երբ անեզր է բնությունը»*: Այս մասին մի առիթով գրել է ինքը Հակոբ Հակոբյանը. *«Գեղանկարչի աչքը դեռ լիովին չի ճանաչել մեր բնությունը, այն դեռ բացահում է իր մեջ անբավ գանձեր, որոնք հիմք են տալիս հայտնաբերելու գեղարվեստական նոր ձեւեր, ձեւեր ու սկզբունքներ»*: Եթե որեւէ մեկը կասկածում է նկարչի ներկայացրած բնապատկերի գույներին, կարող է հենց այս օրերին մի փոքր դուրս գալ քաղաքից եւ նայել շուրջը: Չգիտեմ պատահական է ստացվել, թե ոչ, որ ցուցահանդեսն այժմ է բացվել, բայց Հակոբյանի կտավները եւ մեղմ ու դալուկ գույներն ավելի շահեկան են հնչում ուշ աշնանը, երբ ծառերն ու թփերը, քարերն ու դաշտերն իրենց ողջ մերկությամբ են պատկերանում մեր առջեւ, ցուցադրում իրենց պարզ ձեւերն առանց զարդարանքի եւ սեթեւեթանքի: Այդպիսին էլ նկարչի արվեստն է՝ հստակ ու զուսպ, անզարդ ու անպաճույճ, ներդաշնակ ու հավասարակշիռ:

Հակոբյանը սիրում է բնությունն իր հանգիստ վիճակներում, երբ անդորր է շուրջը, եւ քամին չի կնճռոտում ջրանցքների ջրի հարթ մակերեսները: Ինչպես Մարտիրոս Սարյանն է գրում իր կրտսեր բարեկամի մասին. *«Նա (Հ. Հակոբյանը – Լ. Լ.) կարողանում է զրուցել բնության հետ»*:

Իհարկե, նոր ժամանակները նոր թեմաներ են հուշում նկարչին: Իր «Սեփականաշնորհում» կտավում, օրինակ, հեղինակն արձագանքում է մեր հասարակական կյանքի այդ կարեւոր իրադարձությանը: Միայն առաջին հայացքից են նկարչի ստեղծագործությունները հեռու մեր բուռն եւ հեղափոխական ժամանակներից: Ընդհակառակը, նրա նկարած չոր մացառներն ու դժվարությամբ երկինք ձգվող խաղողի որթերը, որոնցից յուրաքանչյուրն իր բնավորությունն ունի, խանձված արտերն ու հեռագրասյուների կանոնավոր շարքերն այլաբանական խոր ենթատեքստ են պարունակում իրենց մեջ եւ փիլիսոփայական ընդհանրացմամբ հաղորդում մեր ժամանակների տագնապն ու դրության ողջ դրամատիզմը: Թեկուզ վերցնենք 1962 թ. նկարած «Մարդն ու բույսը» հիասքանչ կտավը, որտեղ կռացած մշակն ամեն կերպ փորձում է պաշտպանել անապատի ավազների մեջ ծվարծված բույսը: Այն այսօր ավելի քան խորհրդանշական է հնչում:

Խոսել հակոբյանական բնանկարի մասին ու չհիշատակել նրա քաղաքային պատկերները, հատկապես Գյումրիի տեսարանները, պարզապես հնարավոր չէ: Հետաքրքիրն այն էր, որ այս ցուցահանդեսին «Փողոց Լենինականում» հայտնի կտավի մոտ երկու պատանիներ վիճում էին, թե պատկերվածն իրենց քաղաքի ո՞ր փողոցն է 37-րդ, թե՞ 20-րդ: Իրողությունն այն է, որ նրանք երկուսն էլ ճիշտ էին, ճիշտ կլինեին նաեւ երրորդը, եթե ասեր իր վարկածը: Բանն այն է, որ նկարիչը գեղարվեստական զորեղ պատկեր է ստեղծել, տիպական կերպար: Այսպիսին է իսկական նկարիչը: Եւ ինչպիսի՜ վարպետությամբ է նա անում այդ ամենը:

Շնորհավորենք 70-ամյա նկարչին եւ նրա արվեստի երկրպագուներին այս դիտարժան ցուցահանդեսի առթիվ եւ մաղթենք, որ նրա խոհական արվեստի լույսը երբեք չմարի:

ԼԵՎՈՆ ԼԱՃԻԿՅԱՆ

## Ժուժա Պոլգարը ժամկետից շուտ հաղթող

Չանհայում ավարտվում է կանանց շախմատի աշխարհի առաջնության հավակնորդուհիների մրցաշարը: Ժամկետից շուտ 1-ին տեղը գրավեց մրցաշարում գերազանց հանդես եկող հունգարուհի Ժուժա Պոլգարը, որը վաստակելով 11,5 միավոր, անհասանելի դարձավ մրցակիցների համար: Չիբուրդանիձեն 9 միավորով 2-րդ տեղում է: Նանա Իոսելիանին հերթական տուրում կարեւոր հաղթանակ տանելով 2-րդ տեղի հավակնորդուհիներից մեկի՝ հարավսլավուհի Ալիսա Մարիչի նկատմամբ, վաստակեց 8,5 միավոր եւ դուրս եկավ 3-րդ տեղ: ■

## Ռեկորդների հեղեղ

Ֆինլանդիայում շարունակվող սպրինտերային լողասահորդության Եվրոպայի առաջնությունում, որի մրցումներն անցկացվում են 25 մ երկարություն ունեցող լողավազանում, աշխարհի ռեկորդները հաջորդում են իրար: Գերմանիայի կանանց ընտրանին 4×50 մ կոմբինացված փոխանցումալողում բարձրացրեց համաշխարհային բարձրագույն նվաճումը (մեկ րոպե 52,44 վրկ): Նույն տարածության կոմբինացված փոխանցումալողում այլի ընկան ռեկորդները: Աշխարհի նոր ռեկորդը հավասար է մեկ րոպե 27,94 վարկյանի: ■

## Ակամա սխալ

ՏԱՍՍ-ը ու նաեւ «Մայակ» ռադիոկայանը ոչ միայն տեղեկատվություն են տվել, թե ֆուտբոլի աշխարհի 1994 թ. (ԱՄՆ) առաջնության ընտրական հերթական խաղում Թուրքիայի հավաքականն այն էլ Լոնդոնում 1:0 հաշվով անակնկալ հաղթանակ է տարել Անգլիայի հավաքականի նկատմամբ, այլեւ մանրամասն մեկնաբանություն են տվել, թե իբր այդ միակ գոլի հեղինակը «Մեռսեդես» մակնիշի մեքենա է ստացել: Սակայն փաստն այն է, որ խաղը շահել են Անգլիայի ֆուտբոլիստները, այն էլ 4:0 հաշվով: Ցավոք, մենք էլ առաջնորդվել ենք հիշյալ աղբյուրներից եւ թույլ տված սխալի համար խնդրում ենք ներողամիտ լինել: ■

*Բաժինը վարում է ՍՈՒՐԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆԸ*

ԱԶԳ - ՄԱՐԶԱԿԱՆ

## ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՇԱԽՄԱՏԻՍՏՆԵՐԸ ՍԿՍՈՒՄ ԵՆ ՀԱՂԹԱՆԱԿՈՎ

Մինչեւ նոյեմբերի վերջին օրը շախմատասերների ուշադրության կենտրոնում կլինի Հունգարիայի Դեբրեցեն քաղաքը, որտեղ մեկնարկեցին եվրոպայի տղամարդկանց 10-րդ եւ կանանց 1-ին թիմային առաջնությունները: Մայրցամաքի չեմպիոնների կոչումներն առաջին անգամ վիճարկում են նաեւ Հայաստանի պատվիրակները:

Շվեյցարական մրցակարգով, ինը տուրով անցկացվող տղամարդկանց առաջնությունում, որին մասնակցում են 42 երկրներ, պայքարն ընթանում է չորսական խաղատախտակների վրա (մեկական պահեստայինով): 38 պետությունների կանանց մրցավեճում յուրաքանչյուր թիմից մասնակցում են երեք շախմատիստուհիներ, որոնցից մեկը պահեստային է:

Օլիմպիական բրոնզե մեդալակիր Հայաստանի հավաքականի կազմում, որն իր անհատական միջին գործակցով Դեբրեցենում ստացավ 5-րդ մեկնարկային համարը (առաջինը Ռուսաստանի թիմն է), հանդես են գալիս, ըստ խաղատախտակների հերթականության, միջազգային գրոսմայստերներ Ռաֆայել Վահանյանը, Վլադիմիր Հակոբյանը, Սմբատ Լպուտյանը, Արշակ Մինասյանը: Պահեստայինն է գրոսմայստերի երկու միավոր ունեցող միջազգային վարպետ Աշոտ Անաստասյանը: Կանանց թիմում են միջազգային վարպետ Լյուդմիլա Ասլանյանը եւ պատանի վարպետության թեկնածուներ Գոհար Հովհաննիսյանն ու Արուսյակ Գրիգորյանը:

Դեռ Երեւանում մեր մարզիչները նախատեսում էին թիմի ուժերն օգտագործել համաչափ՝ հերթով խաղադադար տալով բոլոր գրոսմայստերներին: Նրանք լավ էին հիշում, թե ինչպես Մանիլայի օլիմպիադայում խաղալով գործնականում առանց պահեստայինների, հիմնական քառյակը վերջնագծում նկատելիորեն հոգնել էր: Եւ ահա, երբ անդրանիկ տուրի ժամանակ զանգահարեցինք Դեբրեցեն, պարզվեց, որ տղաներն առաջին մրցակցի՝ Հունաստանի հավաքականի հետ մենամարտում որոշել են խնայել առաջատարի՝ Վահանյանի ուժերը:

Զրուցակցիս պայքարից հետո, երբ կատարվում է ժամանակի առաջին ստուգումը, Լպուտյանը ոչ-ոքի էր խաղացել գրոսմայստեր Սկեմբրիսի, իսկ Անաստասյանը միջազգային վարպետ Մուրուսիսի հետ: Մյուս երկու խաղատախտակների վրա, որտեղ Հակոբյանի մրցակիցն էր գրոսմայստեր Կոտրոնիասը, իսկ Մինասյանինը միջազգային վարպետ Գրիվասը, պայքարը դեռ շարունակվում էր: Իսկ երբ խաղի ավարտից հետո մենք երկրորդ անգամ զանգահարեցինք Դեբրեցեն, մամուլի կենտրոնի աշխատակիցը հայտնեց ուրախալի լուր՝ Հայաստանի թիմն առջեւում է 2:1 հաշվով (մեկ պարտիա հետաձգվել էր), չկարողանալով ցավոք ճշտել, թե ով է տարել առաջին հաղթանակը:

Հաճելի անակնկալ մատուցեցին մեր շախմատիստուհիները, որոնք 1,5:0,5 հաշվով պարտության մատնեցին Բուլղարիայի հավաքականին: Վճռական միավորը բերեց մեր առաջատարը՝ Ասլանյանը, իսկ Հովհաննիսյանը խաղն ավարտեց հաշտությամբ:

Մեկնարկում 4:0 արդյունքով հաղթանակներ տարան Հոլանդիայի, Բոսնիայի եւ Հերցեգովինայի, Վրաստանի, Մոլդովայի շախմատիստները:

Ռուսաստանի ներկայացուցիչները 3,5:0,5 հաշվով պարտության մատնեցին Շվեյցարիայի թիմին, ընդ որում Կասպարովը ոչ-ոքի խաղաց Կորչնոյի հետ: Մրցանակային տեղի մեկ այլ լուրջ հավակնորդ Ուկրաինայի հավաքականը 2,5:1,5 հաշվով հաղթեց Լատվիայի պատվիրակներին:

Վերախաղարկումից հետո մեր շախմատիստները 2,5:1,5 վերջնական հաշվով հաղթեցին Հունաստանի հավաքականին: Երկրորդ տուրում Հայաստան-Իսլանդիա մրցախաղն ավարտվեց ոչ-ոքի 2:2: Մեր թիմը 4,5 միավորով ընթանում է 13-րդ տեղում: Առջեւում են Բոսնիայի եւ Հերցեգովինայի (7 միավոր), Ռուսաստանի (6,5 միավոր), Հոլանդիայի (6) մարզիկները: Հայաստանի շախմատիստուհիները վսաի անցկացրին նաեւ երկրորդ հանդիպումը: Այժմ մեր աղջիկները 2,5 միավորով 14-րդ տեղում են: Առաջատարներն են Ուկրաինայի (4), Վրաստանի եւ Ֆրանսիայի (3,5) ներկայացուցիչները:

Գ. Հ.

digitised by A.R.A.R.@

Ռազմական

# ԱԴՐԲԵՋԱՆԱԿԱՆ ԲԱՆԱԿ ԱՅԼԵՒՍ ՉԿԱ՞. ԳԼԽՈՎԻՆ ՈՉՆՉԱՑՎԱ՞Ծ Է

«We/Мы» թերթի նոյեմբերյան համարում տպագրվել է եվրոպական երկրների բանակների թվակազմի աղյուսակը, որի համաձայն Հայաստանի բանակն իր ունի 50 հազար մարդ, իսկ Ադրբեջանինը՝ միայն 5 հազար: Այդ տվյալների աղբյուրները նշված չեն: Մինչդեռ, ինչպես վերջերս թուրքական «Ալեմդար» թերթին տված հարցազրույցում հայտարարեց Ադրբեջանի ներքին գործերի նախարար Իսկանդար Համիդովը, Լեռնային Ղարաբաղի մարտերում ադրբեջանական ազգային բանակը կորցրել է 4700 մարդ: Այսպիսով, երբ հավատանք «We/Мы» թերթի հրապարակմանը, Ադրբեջանի բանակը գործնականում ոչնչացված է:

«Սնարք»-ի թղթակիցը պարզաբանումների համար դիմեց Հայաստանի պաշտպանության նախարարություն, որտեղ նշեցին, որ չնայած զինված ուժերի ճշգրիտ թվակազմը ռազմական գաղտնիք է, հայկական բանակի մասին «We/Мы» թերթի տվյալները նույնքան չափազանցված են, որքան նվազեցված են Ադրբեջանի բանակի մասին տվյալները: ■

ԱՊՀ

## Ասկար Ակաեւ. Տաջիկստանը կարող է դուրս գալ ԱՊՀ-ից եւ դառնալ իսլամական պետություն

Ղրղզստանի նախագահ Ասկար Ակաեւը գտնում է, որ ԱՊՀ-ն անհրաժեշտ է առաջին հերթին կոլեկտիվ անվտանգություն ապահովելու եւ տարածաշրջանային կոնֆլիկտները կանխելու համար, սակայն դեռ չի հաջողվել մշակել այն իրականացնելու արդյունավետ մեխանիզմ: Այդ մասին նախագահը հայտարարեց ԱՄՆ-ի սենատորների պատվիրակության հետ նոյեմբերի 21-ին Բիշքեկում կայացած բանակցությունների ժամանակ:

Ա. Ակաեւը մտահոգություն հայտնեց այն կապակցությամբ, որ Տաջիկստանը կարող է դուրս գալ ԱՊՀ-ից եւ դառնալ իսլամական պետություն, քանի որ դեռ չկա այն հստակ երաշխիքը, թե այդ հանրապետությունը կզարգանա որպես աշխարհիկ ժողովրդավարական պետություն:

Դրա հետ մեկտեղ Ղրղզստանի նախագահը նշեց, որ իրեն շատ է հուզում Ռուսաստանում տեղի ունեցող բարեփոխումների ճակատագիրը: Նրա կարծիքով, եթե այնտեղ ժողովրդավարական բարեփոխումները չկայանան, ապա ԱՊՀ այլ անդամներին, հատկապես միջինասիական շրջանին ծանր օրեր են սպասում:

ԱՄՆ-ի սենատոր Սեմ Նանն իր հերթին նշեց, թե ԱՊՀ երկրներից Ղրղզստանին «ամենից լավ» է հաջողվել առաջ գնալ ժողովրդավարական բարեփոխումների իրականացման գործում: ■

## Առնվազն 100 դոլլար Թուրքիա մեկնելու համար

Վրաստանի իշխանությունները որոշում են ընդունել հունվարի 1-ից 100 դոլլար կամ ազատ փոխարկելի վալյուտայով դրան համարժեք գումար չունեցող զբոսաշրջիկներին թույլ չտալ մեկնել Թուրքիա: Այդպիսի որոշման առիթ հանդիսացավ Թուրքիայի իշխանությունների նամակը Բաթումի շրջանի սահմանային կոմիսարին: Ուղերձում նշվում է, որ առեւտրի եւ հայրենիք վերադառնալու համար բավարար քանակությամբ վալյուտա չունեցող զբոսաշրջիկները որոշակի դժվարություններ են ստեղծում Թուրքիայից մեկնելու ժամանակ, ինչը խփում է հանրապետության ազգային շահերին: Հիշեցնենք, որ սրանից առաջ մաքսատան աշխատանքները կարգավորելու նպատակով մեկ ամսով փակվել էր Վրաստան-Թուրքիա անցակետը: ■

տեղեկատու

կօգնի
Ձեր ձեռնարկությանը

✓ տարածել իր մասին անհրաժեշտ տեղեկություններ Հայաստանում եւ նրա սահմաններից դուրս

✓ դառնալ ճանաչելի եւ մատչելի ինչպես գործարար աշխարհի, այնպես էլ բոլոր հետաքրքրվողների համար

✓ աշխատել առանց միջնորդների

✓ արագ գտնել անհրաժեշտ գործընկերներ

Տեղեկատվությունը տարածվում է հեռախոսով՝ անվճար, պարբերաբար հրատարակվող տեղեկագրերով եւ կոմպյուտերային եղանակով

Տպավորիչ եւ ազդեցիկ գովազդներն անգամ անցողիկ են, իսկ մեզ մոտ գրանցված տեղեկությունները՝ մնայուն

հեռախոս
589 167
հավաստի, լիարժեք, արագ տեղեկատվություն

Հայաստանի Հանրապետություն
Երեւան, Վռամշապուհ արքայի 2/8

«ԻՆԿՈ»
բաժնետիրական բանկի Հայաստանի մասնաճյուղ

«Ինկո» բաժնետիրական բանկի Հայաստանի մասնաճյուղը Հայաստանից Ուկրաինա դրամական փոխանցումները կատարում է 2-3 բանկային օրում:

Ցանկացողները դիմեն հետեւյալ հասցեով՝ Երեւան, Վռամշապուհ արքայի (Ամիրյան) փող. 2/8, 19 սենյակ, հեռ. 56-37-25:

ՄԱԿ

## Մեկ ամսում 3 միլիոն դոլլար

Ինչպես հայտնի է, Հարավսլավիայում տեղակայված ՄԱԿ-ի խաղաղարար ուժերի կազմում է գտնվում Ուկրաինայի զինծառայողների գումարտակը: Այդ կապակցությամբ ՄԱԿ-ը ամսական 3 միլիոն դոլլար է վճարում Ուկրաինային: Այդ մասին «ԻՖ»-ին տված հարցազրույցում հաղորդեց 6-րդ տանկային բանակի շտաբի պետ, գեներալ Ալբերտ Ադիբեկովը: Նա հայտարարեց, թե մտադիր է անել ամեն ինչ, որպեսզի Սարաեւոյում մնալու առաջին ժամկետը լրանալուց հետո (կես տարի) 6-րդ բանակի ոչ մի զինծառայող չմնա այնտեղ երկրորդ ժամկետով: *«Չեմ ցանկանում, որ պետությունը զինվորների կյանքի գնով լուծի ֆինանսական խնդիրները»*, ասաց գեներալը:

Նրա խոսքերով, սպաները համաձայնում են ծառայել միայն վալյուտայով: Ավագ սպաների ամսական աշխատավարձը կազմում է մինչեւ 800, կրտսեր սպաներինը՝ մինչեւ 650, իսկ զինվորներինը եւ սերժանտներինը՝ մինչեւ 550 դոլլար:

Ուկրաինայի գումարտակը Սարաեւոյի օդանավակայանի շրջան է մտցվել 1992 թ. հուլիսին: ■

Ընդերք

## Վրաստանի տարածքը բարձր սեյսմիկություն ունեցող շրջան է

Անկասկած Վրաստանի տարածքը պատկանում է բարձր սեյսմիկություն ունեցող շրջաններին, գտնում են նոյեմբերի 20-ին Թբիլիսիում ավարտված Երկրի մասին գիտությունների մասնագետների միջազգային խորհրդակցության մասնակիցները: Այդ համաժողովը կազմակերպել էին Վրաստանի Գիտությունների ակադեմիայի գեոֆիզիկայի ինստիտուտը եւ Եվրոպայի երկրաշարժերի կանխատեսման եւ նախնական տեղեկացման կենտրոնը: Վերջին տարիների ընթացքում Վրաստանում տեղի է ունեցել 3 հզոր երկրաշարժ, որի հետեւանքով կան ավերածություններ եւ մարդկային զոհեր: Բարձր սեյսմիկությունը պայմանավորված է Կովկասի ընդերքում տեղի ունեցող երկրաբանական գործընթացներով: Ինչպես հաղորդվեց սեմինարում, վրաց գիտնականները եւ մասնագետները ձեռնամուխ են եղել վերանայել շինարարական նորմերը, որոնց համաձայն շինարարություն է իրականացվում հանրապետության տարածքում: ■

## Ո՞վ պիտի վերանորոգի Ուինդսորի ամրոցը

Բրիտանական Աշխատավորական կուսակցության պատգամավորները ներկայումս հրապարակային հարցադրում են կատարում այն մասին, թե ո՞վ է հոգալու ուրբաթ օրը ծագած հրդեհից մեծ վնասներ կրած Ուինդսորի ամրոցի վերանորոգման ծախսերը, մինչ տակավին պարզ չէ վնասների հաշվեկշիռը: Ամրոցը, որտեղ կան պատմական մեծարժեք իրեր ու նկարներ, վերջերս Էլիզաբեթ 2-րդ թագուհուն ծառայում էր որպես շաբաթավերջի հանգստավայր: ■

«Արամ Խաչատրյան»
Մեծ Համերգասրահ

3-ՐԴ ՀԱՄԵՐԳԱՇՐՋԱՆ
4485-4486 Հայոց Թվական

Երեւանի սիմֆոնիկ նվագախումբ
Գեղարվեստական ղեկավար եւ գլխավոր դիրիժոր՝
ԼՈՐԻՍ ՃԳՆԱՎՈՐՅԱՆ

Համերգաշրջանի հովանավորն է Հայ Բարեգործական Ընդհանուր Միությունը

Նոր համերգաշար Հայաստանի եւ Սփյուռքի դիրիժորների մասնակցությամբ

**29 նոյեմբեր**

Վոլֆգանգ Ամադեուս Մոցարտ.
Նախերգանք «Ֆիգարոյի ամուսնությունը» օպերայից
Յան Սիբելիուս.
Կոնցերտ ջութակի եւ նվագախմբի համար
(Ժաննա Տոնագանյան-Նաբերեժնիե Չելնի)
Լյուդվիգ Վան Բեթհովեն.
Սիմֆոնիա թիվ 8
Դիրիժոր՝ Գեւորգ Մուրադյան
Սկիզբը՝ ժամը 14-ին:
Տոմսերը վաճառվում են «Արամ Խաչատրյան» համերգասրահի տոմսարկղում, ամեն օր ժամը 11-18-ը:

Սոցիալական

## Թափառաշրջիկներն ու բոմժերը հավաքվում են Ուզբեկստանում

Ուզբեկստանում ստեղծված կայուն հասարակական-քաղաքական իրավիճակը նախկին ԽՍՀՄ բոլոր շրջաններից այդ հանրապետություն է ձգում բազմաթիվ թափառաշրջիկների ու բոմժերի: Այդ մասին «ԻՖ»-ի թղթակցին հաղորդեց Տաշքենդի ընդունիչ-բաշխիչ ծառայության պետ, միլիցիայի մայոր Միխայիլ Կոլսանը:

Նրա տվյալներով, տարվա սկզբից միայն հանրապետության մայրաքաղաքում ձերբակալվել է բնակության որոշակի վայր չունեցող 6 հազար մարդ: Ռուսաստանից ժամանել է 635 մարդ, Ղազախստանից՝ 428, Ղրղզստանից՝ 139: Նույնիսկ Բալթիայի երկրներից այստեղ են եկել մոտ 100 թափառականներ: Նրանցից գրեթե 40 տոկոսը հիվանդ է թոքախտով, 20 տոկոսը՝ վեներական եւ հոգեկան հիվանդություններով: Մինչդեռ հանրապետության հիվանդանոցները դժկամորեն են ընդունում բոմժերին եւ թափառականներին:

Ձմռան նախօրեին նրանց հոսքը կտրուկ աճել է: Ամեն օր մայրաքաղաքի ընդունիչ-բաշխիչ ծառայությունը ձերբակալում է կայարաններում, շուկաներում եւ ձեղնահարկերում ապաստան գտած հարյուրավոր մարդկանց: Միխայիլ Կոլսանի խոսքերով, սպասվում է, որ ձմռանը Ուզբեկստանում ապաստան կգտնի ԱՊՀ եւ Բալթյան պետությունների բոմժերի կեսը: ■

Լուրեր-Հատ

## Գամսախուրդիայի կողմնակիցները պայթեցրել են Զուգդիդիի ոստիկանության շենքը

Զուգդիդիի ոստիկանական վարչության շենքում պայթյունի հետեւանքով 4 մարդ զոհվել է, 10-ը վիրավորվել: Հանրապետության ՆԳՆ-ն հայտարարել է, թե պայթյունը վերջերս ակտիվացած զվիադականների ձեռքի գործն է: ՆԳՆ-ի տվյալներով մոտ 200 լավ զինված ավազակներ պատրաստվում են հարձակվել Սենակի քաղաքի վրա: Ինչպես ՆԳՆ-ի լրատվական կենտրոնում հայտնեցին «ԻՖ»-ին, Արեւմտյան Վրաստանում ապօրինի զինված խմբավորումներին չեզոքացնելու լայնածավալ գործողություններ են նախապատրաստվում:

## Ֆյոդոր Ռեուտն Անդրկովկասում ռուսական զորքերի խնդիրների եւ քանակի մասին

Ինչպես հայտնի է, Ռուսաստանի նախագահ Ելցինի հրամանով ստեղծվում է Ռուսաստանի զորքերի անդրկովկասյան խմբավորում: Խմբավորման հրամանատար է նշանակվել Հայաստանում տեղակայված 7-րդ բանակի նախկին հրամանատար գեներալ-լեյտենանտ Ֆյոդոր Ռեուտը: 1993 թ. հունվարի 1-ից Ռեուտը կանցնի իր պարտականությունների կատարմանը: «Զակավկազսկիյե վոյեննիյե վեդոմոստի» թերթին տված հարցազրույցում հրամանատարը նշել է, որ Հայաստանում եւ Վրաստանում զորքերի երկարաժամկետ տեղակայման պատասխանատվություն է ձեռք բերվել: Նրա կարծիքով, ոչ մեկ, ոչ էլ մյուս կողմը դեռեւս բավականաչափ ուժ չունեն արտաքին թշնամուն դիմակայելու համար: Նա նշեց, որ շրջանում երեք մոտոհրաձգային դիվիզիաներ կլինեն, երկուսը՝ Վրաստանում, մեկը Հայաստանում: Նրանք տեղաբաշխված կլինեն Գյումրիում, Ախալքալաքում եւ Բաթումում:

## Ռազմական ներգաղթ

«Զակավկազսկիյե վոյեննիյե վեդոմոստի» թերթը նշում է, որ Ռուսաստանի բանակից ընթացիկ տարում ինքնիշխան պետությունների բանակներում ծառայելու են տեղափոխվել 13 հազար մարդ: Նրանցից Ուկրաինա են գործուղվել 11383, Բելառուս՝ 389, Ադրբեջան՝ 617, Հայաստան՝ 6, Ղազախստան՝ 107, Մոլդովա՝ 389 մարդ: Ինչ վերաբերում է ռուսական բանակին, «Կրասնայա զվեզդա»-ն հայտնում է, որ միայն 1992թ. ծառայությունից ազատվել են 25 հազար սպաներ, Համագործակցության մյուս երկրներից Ռուսաստան են վերադարձել ընդամենը 10 հազար մարդ:

## Որոշվել է Վրաստանի խորհրդարանի անդամների աշխատավարձերի չափը

Վրաստանի խորհրդարանը միաձայն քվեարկեց աշխատավարձերի առաջարկված չափերի օգտին: Խոսնակը կստանա ամսական 12 հազար ռուբլի, նրա տեղակալները՝ 11 հազար, խմբակցությունների եւ հանձնաժողովների նախագահները՝ 10 հազար, նրանց տեղակալները՝ 9,5 հազար ռուբլի: Պատգամավորները կստանան 9 հազարական ռուբլի աշխատավարձ: ■

Հիմնադիր եւ հրատարակիչ՝
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635

Խմբագիր
ՅԱՐՈՒԹ ... / 581841

Տնօրէն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍԵԱՆ / 562863

Apple® Macintosh®
համակարգչային շարուածքը «Ազգ» թերթի

Azg
armenian daily

Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010



digitised by A.R.A.R.@